

RISICOSCAN NATUUR
DE MARS ZUTPHEN

GEMEENTE ZUTPHEN
EINDRAPPORT

2 december 2008
074009123:A!
B02042.300004/HB

Inhoud

1	Inleiding	4
1.1	Aanleiding	4
1.2	Doel	5
1.3	Werkwijze	5
1.4	Leeswijzer	5
2	Wettelijk kader	6
2.1	Flora- en Faunawet	6
2.2	Rode Lijsten	7
2.3	Natuurbeschermingswet 1998	8
2.4	Ecologische Hoofdstructuur	10
3	Geplande ingrepen en werkzaamheden	12
3.1	Overzicht deelgebieden	12
3.2	Ingrepen per deelgebied	14
4	Soortenbescherming	15
4.1	Het plangebied	15
4.2	Aanwezige soorten per deelgebied	16
4.2.1	De Mars Noord	16
4.2.2	De Mars Midden	18
4.2.3	De Mars Zuid	19
4.2.4	Uiterwaarden	20
4.3	Mogelijke effecten	21
5	Gebiedenbescherming	23
5.1	Natura 2000	23
5.1.1	Aanwezige waarden	24
5.1.2	Mogelijke effecten	28
5.2	Ecologische Hoofdstructuur	32
5.2.1	Aanwezige kenmerken en waarden	33
5.2.2	Mogelijke effecten	34
6	Mogelijke risico's	35
6.1	Soortenbescherming	35
6.1.1	Totale plangebied	35
6.1.2	Locatie Noorderhaven	38
6.2	Gebiedenbescherming	38
6.2.1	Natura 2000	38
6.2.2	Ecologische Hoofdstructuur	40
7	Vervolgstappen	41
7.1	Vervolgonderzoek flora en fauna	41

7.1.1	Locatie Noorderhaven	42
7.2	Vervolgstappen Natuurbeschermingswet en Ecologische Hoofdstructuur	42
7.3	Verdere planuitwerking	42
8	Bronnen	44
Bijlage 1	Te slopen bebouwing Noorderhaven	45
Bijlage 2	Instandhoudingsdoelen Uiterwaarden IJssel	46
Bijlage 3	Kenmerken en waarden IJsselvallei	57
Bijlage 4	Geschikte periodes voor vervolgonderzoek	59
Bijlage 5	Maatregelen om risico's te beperken	60

HOOFDSTUK 1

Inleiding

1.1

AANLEIDING

In het noorden van Zutphen, grenzend aan de uiterwaarden van de IJssel, ligt het bedrijventerrein De Mars. De gemeente Zutphen wil de beschikbare ruimte op het verouderde bedrijventerrein optimaal benutten. Daartoe is een plan gemaakt voor het ontwikkelen van een goed bereikbaar, aantrekkelijk gebied waar een diversiteit van functies aanwezig is als bedrijven, winkels, woningen, natuur, cultuur en recreatie. Dit gebied staat in directe verbinding met de binnenstad van Zutphen.

Afbeelding 1.1

Luchtfoto van het plangebied

Bron: Programmabureau De Mars

De mogelijkheid bestaat dat binnen en in de omgeving van het gebied dieren- en/of plantensoorten voorkomen die bescherming genieten in het kader van de vigerende natuurwetgeving. Zorgvuldige omgang met beschermde soorten en natuurgebieden in dit project is van groot belang vanuit de verantwoordelijkheid en voorbeeldfunctie die de gemeente Zutphen voelt. Maar ook uit praktische en financiële overwegingen is dit belangrijk aangezien natuurwetgeving in toenemende mate medebepalend is bij besluitvorming over inrichting en beheer van de ruimte. Het (zonder vergunning of ontheffing) veroorzaken van negatieve effecten op beschermde soorten of gebieden kan ernstige vertraging opleveren in de voorbereiding en uitvoering van activiteiten.

1.2

DOEL

De in dit rapport beschreven risicoscan schetst een beeld van de mogelijke knelpunten die kunnen ontstaan bij uitvoering van het plan ten aanzien van de aanwezige natuurwaarden. Om deze risico's te kunnen bepalen, worden de aanwezige natuurwaarden benoemd en wordt de ingreep globaal getoetst aan de vigerende natuurwetgeving. Wettelijke kaders die in dit project een rol spelen zijn de Flora- en Faunawet, de Natuurbeschermingswet 1998 en het beleidskader ten aanzien van de Ecologische Hoofdstructuur. Ook de soorten van de Rode Lijst komen globaal aan bod. Deze hebben geen wettelijk beschermde status, maar geven wel een indicatie van de ecologische waarde van een gebied.

1.3

WERKWIJZE

Voor deze studie hebben wij gebruik gemaakt van verschillende onderzoeksmethoden. In het kader van de ontwikkeling van De Mars in Zutphen zijn verschillende studies naar aanwezige natuurwaarden uitgevoerd. De conclusies van deze rapporten (voor zover relevant) zijn verwerkt in deze rapportage. Daarnaast heeft ARCADIS verschillende veldbezoeken uitgevoerd. Er is onderzocht welke aangewezen soorten en habitattypen in het aan De Mars grenzende Natura 2000-gebied voorkomen. Daarnaast is door middel van een veldbezoek onderzoek gedaan naar de mogelijkheid van het voorkomen van beschermde planten- en diersoorten in het gebied. Ook hebben wij informatie ingewonnen bij de heer Reinink, inwoner van Zutphen. Hij heeft vanaf 2000 de gehele gemeente periodiek geïnventariseerd op met name plantensoorten.

1.4

LEESWIJZER

Hoofdstuk 2 beschrijft het wettelijke kader waaraan ruimtelijke ingrepen getoetst dienen te worden. In hoofdstuk 3 worden de deelgebieden waarin het plangebied is opgedeeld en de werkzaamheden die daar plaats zullen vinden weergegeven. Vervolgens wordt in hoofdstuk 4 een beschrijving gegeven van de aanwezige flora en fauna. Hoofdstuk 5 beschrijft de mogelijke effecten op het Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel. De daadwerkelijke beschrijving van de risico's die het plan met zich meebrengt voor wat betreft overtreding van natuurwetgeving volgt in hoofdstuk 6. Hoofdstuk 7 schetst een beeld van de te nemen vervolgstappen. Tot slot geeft hoofdstuk 8 een opsomming van de voor deze rapportage gebruikte bronnen.

HOOFDSTUK 2 Wettelijk kader

2.1

FLORA- EN FAUNAWET

Sinds 1 april 2002 regelt de Flora- en Faunawet de bescherming van in het wild voorkomende inheemse planten en dieren. In de wet is onder meer bepaald dat beschermde dieren niet gedood, gevangen of verontrust mogen worden en planten niet geplukt, uitgestoken of verzameld mogen worden (algemene verbodsbepalingen, artikelen 8 t/m 12). Bovendien dient iedereen voldoende zorg in acht te nemen voor in het wild levende planten en dieren (zorgplicht, artikel 2). Daarnaast is het niet toegestaan om hun directe leefomgeving, waaronder nesten en holen, te beschadigen, te vernielen of te verstoren. De Flora- en faunawet heeft dan ook belangrijke consequenties voor ruimtelijke plannen.

Mogelijkheid voor vrijstellingen en ontheffingen

Bij ruimtelijke plannen met mogelijke gevolgen voor beschermde planten en dieren is het verplicht om vooraf te toetsen of deze kunnen leiden tot overtreding van algemene verbodsbepalingen. Wanneer dat het geval dreigt te zijn, moet onderzocht worden of er maatregelen genomen kunnen worden om dit te voorkomen, of de gevolgen voor beschermde soorten te verminderen. Onder bepaalde voorwaarden geldt een vrijstelling of is het mogelijk van de minister van LNV ontheffing van de algemene verbodsbepalingen te krijgen voor activiteiten op het gebied van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting.

Ten aanzien van de criteria die voor vrijstellingen en ontheffingen gelden, kunnen drie groepen soorten worden onderscheiden. Deze groepen sluiten aan bij de indeling in tabellen van de AMvB Flora- en Faunawet.

Groep 1: Algemene soorten waarvoor een vrijstelling geldt (Tabel 1 AMvB)

Voor algemeen voorkomende soorten geldt een algemene vrijstelling van de verboden 8 tot en met 12. Aan deze vrijstelling zijn geen aanvullende eisen gesteld. Wel blijft ook voor deze soorten de zorgplicht van kracht.

Groep 2: Overige soorten waarvoor een vrijstelling geldt wanneer volgens een gedragscode gewerkt wordt (Tabel 2 AMvB; vogels)

Voor een aantal soorten geldt een vrijstelling, mits volgens een door het ministerie goedgekeurde gedragscode wordt gewerkt. Wanneer een dergelijke gedragscode (nog) niet beschikbaar is, kan een ontheffing worden aangevraagd. Deze kan worden verleend, indien de beoogde ruimtelijke ingreep geen afbreuk doet aan de gunstige staat van instandhouding van de soort(en). Eventueel moeten hiertoe mitigerende en compenserende maatregelen genomen worden. Voor vogels geldt echter een uitgebreide toets voor een ontheffing (zie onder groep 3).

Groep 3: Habitatrichtlijn bijlage IV-soorten en in AMvB aanvullend aangewezen soorten (streng beschermde soorten) (Tabel 3 AMvB)

Voor soorten genoemd in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn en voor de door het ministerie van LNV per algemene maatregel van bestuur nog aanvullend aangewezen soorten geldt een zwaar beschermingsregime. Voor deze soorten geldt geen vrijstelling voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting.

Een ontheffing kan alleen worden verleend wanneer:

- § Er geen andere bevredigende oplossing bestaat.
- § Er sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu gunstige effecten (geldt alleen voor de soorten van Bijlage IV van de Habitatrichtlijn).
- § Er geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort(en).
- § Er aantoonbaar zorgvuldig wordt gehandeld.

2.2

RODE LIJSTEN

Het opstellen van rode lijsten is een internationale verplichting, in Nederland geïmplementeerd door opname in de Flora- en Faunawet (artikel 7). Rode lijsten worden gemaakt om de aandacht te vestigen op problemen in de natuur. Ze geven op een objectieve manier aan hoe goed of slecht het met een bepaalde soortgroep gaat. Deze graadmeter kan enerzijds gebruikt worden om de effectiviteit van het soortenbeleid in brede zin vast te stellen en anderzijds om te bepalen waarop het soortenbeleid zich in vervolg moet gaan richten.

Op 5 november 2004 zijn nieuwe Rode lijsten voor bedreigde dier- en plantensoorten voor Nederland vastgesteld. Rode lijsten verschijnen per soortgroep eens in de tien jaar. Er worden alleen soorten opgenomen die zich in Nederland voortplanten.

Rode lijsten hebben een signaleringfunctie en geen juridische status. Plaatsing op de lijst betekent daarom niet automatisch dat de soort beschermd is. Daarvoor is opname van de soort in tabel 1 t/m 3 van de Flora- en faunawet nodig.

De rode lijsten zijn samengesteld aan de hand van twee criteria, te weten de trend en de zeldzaamheid. De rode lijstsoorten worden ingedeeld in de volgende categorieën:

- § Uitgestorven op wereldschaal (UW): maximaal afgenomen en nu afwezig op wereldschaal.
- § In het wild uitgestorven op wereldschaal (UWW): maximaal afgenomen en nu in het wild afwezig op wereldschaal, maar in Nederland nog wel in gevangenschap gehouden of gekweekt.
- § Verdwenen uit Nederland (VN): maximaal afgenomen en nu afwezig in Nederland.
- § In het wild verdwenen uit Nederland (VNW): maximaal afgenomen en nu in het wild afwezig in Nederland, maar in Nederland nog wel in gevangenschap gehouden of gekweekt.
- § Ernstig bedreigd (EB): zeer sterk afgenomen en nu zeer zeldzaam.
- § Bedreigd (BE): sterk afgenomen en nu zeldzaam tot zeer zeldzaam, of zeer sterk afgenomen en nu zeldzaam.
- § Kwetsbaar (KW): matig afgenomen en nu vrij tot zeer zeldzaam, of sterk tot zeer sterk afgenomen en nu vrij zeldzaam.
- § Gevoelig (GE): stabiel of toegenomen maar zeer zeldzaam, of sterk tot zeer sterk afgenomen maar nog algemeen.

Voor het Ministerie van LNV zijn de rode lijsten mede richtinggevend voor het te voeren natuurbeleid. Het Ministerie streeft ernaar dat een volgende Rode lijst, die per soortgroep elke tien jaar verschijnt, kleiner zal zijn dan de huidige lijst. Hiertoe stimuleert het Ministerie dat bij bescherming en beheer van gebieden rekening wordt gehouden met de Rode lijstsoorten en dat zo nodig en zo mogelijk aanvullende soortgerichte maatregelen zullen worden genomen. Daartoe zijn ook van een groot aantal soortgroepen de Rode lijstsoorten als doelsoort voor het natuurbeleid geselecteerd en opgenomen in de beleidsdoelstelling voor de door het ministerie van LNV gedefinieerde natuurdoeltypen (Handboek Natuurdoeltypen, 2001). Van de verschillende overheden en terreinbeherende organisaties mag worden verwacht dat zij bij beleid en beheer rekening houden met de Rode lijsten.

2.3 NATUURBESCHERMINGSWET 1998

Een belangrijk deel van deze wetgeving geeft uitvoering aan Europese richtlijnen. Daarbij gaat het om de Vogelrichtlijn (1979) en de Habitatrichtlijn (1992). Natura 2000-gebieden vallen onder het beschermingsregime dat is opgenomen in de Natuurbeschermingswet 1998.¹

NATURA 2000

Onder Natura 2000 worden de gebieden verstaan die op grond van de Vogel- en Habitatrichtlijn worden/zijn aangewezen. De gebieden zijn van grote betekenis voor de bescherming van de Europese biodiversiteit en dienen gezamenlijk met alle andere aangewezen gebieden in Europa een ecologisch netwerk te vormen. In de loop van komende twee jaar worden alle Natura 2000-gebieden in Nederland (opnieuw) aangewezen en worden voor deze gebieden instandhoudingsdoelen geformuleerd.

BESCHERMINGSREGIME

Om de instandhoudingsdoelen te waarborgen, geldt er een vergunningplicht voor alle plannen en projecten die mogelijk (significante) gevolgen kunnen hebben voor het beschermde natuurgebied. Afhankelijk van de significantie van een handeling, wordt overgegaan tot een Verslechtering- en verstoringstoets (VV-toets) of een Passende Beoordeling (PB), zie voor de procedure Afbeelding 2.2.

VERSLECHTERINGS- EN VERSTORINGSTOETS

Bij de verslechterings- en verstoringstoets dient te worden nagegaan of een project, handeling of plan een kans met zich meebrengt op verslechtering van de natuurlijke habitats of de habitats van soorten, dan wel dat deze een verstoringseffect hebben op soorten. Indien deze verslechtering of verstoring niet optreedt (dan wel indien deze gelet op de instandhoudingsdoelstellingen aanvaardbaar is) kan een vergunning worden verleend, zo nodig onder voorwaarden of beperkingen. Indien de verslechtering of verstoring in het licht van de instandhoudingsdoelstellingen onaanvaardbaar is, dient de vergunning te worden geweigerd. Bij de afweging of de verslechtering of verstoring onaanvaardbaar is, heeft het bevoegd gezag een grotere beleidsvrijheid dan wanneer de vergunningaanvraag via de passende beoordeling verloopt. Het bevoegd gezag kan rekening houden met de aanwezigheid van redenen van openbaar belang, de mogelijkheid om te compenseren en andere relevante overwegingen.

¹ Andere gebieden die een beschermde status op basis van de Natuurbeschermingswet 1998 hebben gekregen zijn de Beschermde Natuurmonumenten, en de gebieden die de minister van LNV aanwijst ter uitvoering van verdragen of andere internationale verplichtingen (met uitzondering van de Natura 2000-gebieden).

PASSENDE BEOORDELING

Bij een passende beoordeling komt in meer detail de hoofdvraag uit de oriëntatiefase terug: is er een kans op een significant negatief effect? De antwoorden zijn hierbij dezelfde; de vervolgstappen wijken echter deels af:

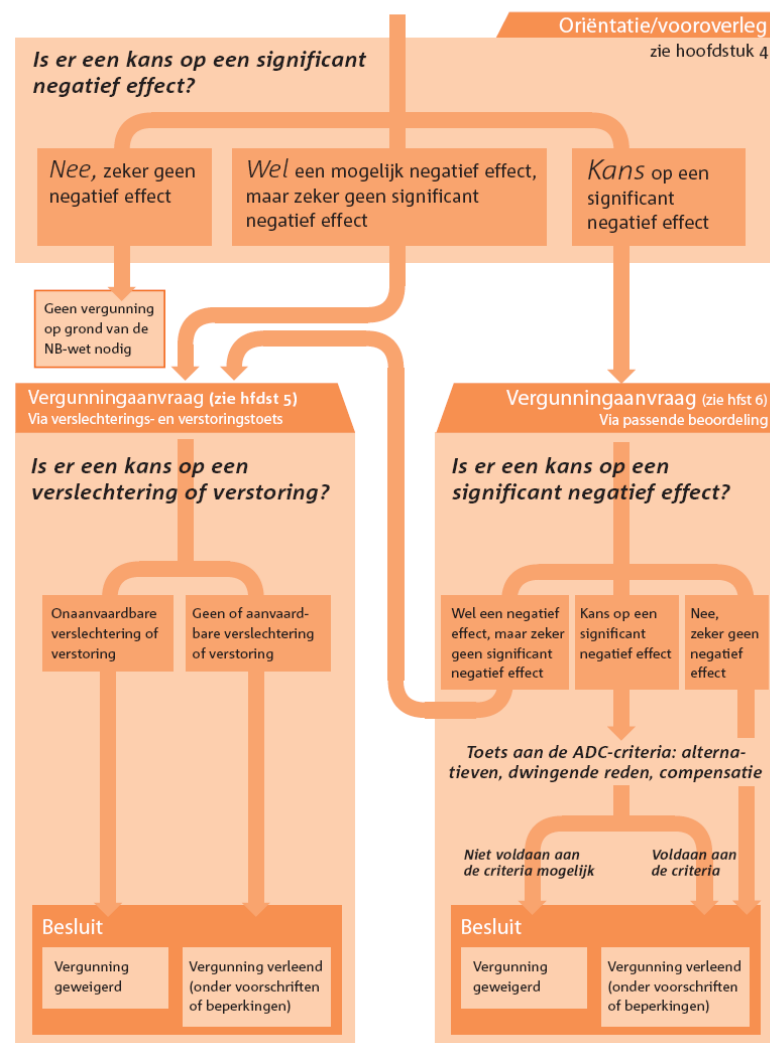
1. Er is zeker geen negatief effect. Dit betekent dat de vergunning op grond van de Nb-wet verleend kan worden.
2. Er is wel een mogelijk negatief effect, maar dit is zeker geen significant negatief effect. Dit betekent dat de passende beoordeling kan worden afgesloten en dat wordt 'teruggeschakeld' naar de verslechterings- en verstoringstoets (omdat er wel sprake kan zijn van een mogelijk negatief effect).
3. Er is een kans op een significant negatief effect, dat wil zeggen de zekerheid bestaat niet dat er wetenschappelijk gezien redelijkerwijs geen twijfel bestaat dat er geen schadelijke gevolgen zijn. Na deze conclusie uit de passende beoordeling dient toetsing plaats te vinden aan de zogenaamde ADC-criteria:
  - § Zijn er geen Alternatieven?
  - § Is er sprake van een Dwingende reden van groot openbaar belang?
  - § Zijn er Compenserende maatregelen voorzien?

Afbeelding 2.2

Te doorlopen stappen bij toetsing aan de Nb-wet.

Bron: Ministerie van LNV

Project of handeling

2.4

ECOLOGISCHE HOOFDSTRUCTUUR

Sinds 1990 vormt de bescherming en ontwikkeling van de nationale Ecologische Hoofdstructuur (EHS) de ruimtelijke ruggengraat van het natuurbeleid.

De globaal begrensde Ecologische Hoofdstructuur is in 1995 planologisch verankerd in het Structuurschema Groene Ruimte. In 2006 is het beleid overgenomen in de Nota Ruimte.² Met de inwerkingtreding van de Nota Ruimte is het Structuurschema Groene Ruimte vervallen.

De overheid beschrijft haar aanpak om de achteruitgang in oppervlakte en kwaliteit van de Nederlandse natuur tegen te gaan. De overheid heeft hiervoor kerngebieden en ecologische verbindingzones aangewezen: de Ecologische Hoofdstructuur.

Voor de verdere uitwerking van instrumenten en begrippen die in de Nota Ruimte genoemd worden, is in 2007 het beleidskader Spelregels EHS³ opgesteld door het Rijk en provincies. Deze Spelregels dienen doorvertaald te worden in de provinciale beleidskaders.

De EHS beoogt het realiseren van een samenhangend netwerk van kwalitatief hoogwaardige natuurgebieden en natuurrijke cultuurlandschappen. Voor de begrensde EHS (netto EHS) geldt de verplichting tot instandhouding van de wezenlijke kenmerken en waarden en een 'nee, tenzij'-regime. Het ruimtelijke beleid is gericht op behoud, herstel en ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden, waarbij tevens rekening wordt gehouden met de medebelangen die in het gebied aanwezig zijn. Nieuwe plannen, projecten of handelingen zijn niet toegestaan als deze de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied significant aantasten, tenzij er geen reële alternatieven zijn én er sprake is van redenen van groot openbaar belang.

Het beleidskader 'Spelregels EHS' zegt over de bovengenoemde wezenlijke kenmerken en waarden het volgende: "Om een zorgvuldige afweging te kunnen maken, zullen de te beschermen en te behouden wezenlijke kenmerken en waarden per gebied moeten worden gespecificeerd. De wezenlijke kenmerken en waarden zijn de actuele en potentiële waarden, gebaseerd op de natuurdoelen voor het gebied. Het gaat daarbij om: de bij het gebied behorende natuurdoelen en -kwaliteit, geomorfologische en aardkundige waarden en processen, de waterhuishouding, de kwaliteit van bodem, water en lucht, rust, stilte, donkerte en openheid, de landschapsstructuur en de belevingswaarde".

"Feitelijk gaat het om de actuele én potentiële waarden, gebaseerd op de natuurdoelen voor het gebied zoals opgenomen in de voorlopige Landelijke Natuurdoelenkaart die is opgenomen in het tweede Meerjarenprogramma Vitaal Platteland, en de nadere uitwerkingen daarvan zoals provinciale natuurdoeltypenkaarten en concrete uitwerkingsplannen."

(Spelregels EHS, paragraaf 2.5, p. 11).

In de Spelregels zijn twee uitzonderingen opgenomen waarbij een individuele ingreep of een combinatie van projecten, ondanks een significant negatief effect op de waarden en kenmerken van de EHS, toch aanvaardbaar kan zijn.

² Ministeries VROM, EZ, LNV en VenW, Nota Ruimte, Ruimte voor ontwikkeling, 2006 (verder: Nota Ruimte).

³ Spelregels EHS, Beleidskader voor compensatiebeginsel, EHS-saldobenadering en herbegrenzen EHS, een gezamenlijke uitwerking van rijk en Provincies, te raadplegen op www.minInv.nl (verder: Spelregels EHS).

Het betreft de 'herbegrenzing EHS om andere dan ecologische redenen' en 'EHS-saldo-benadering', bij gevallen waarbij significante negatieve effecten plaatsvinden door de uitvoer van een combinatie van plannen, projecten en handelingen. In het beleidskader Spelregels EHS wordt dit nader toegelicht. Bij eventuele significante effecten is het compensatiebeginsel van toepassing.

HOOFDSTUK 3

Geplande ingrepen en werkzaamheden

3.1

OVERZICHT DEELGEBIEDEN

Afbeelding 3.3

Gebuchte deelgebieden in deze studie

De Mars Noord

De Mars Noord zal met name zware en milieugerelateerde bedrijvigheid, zoals bedrijven die zich bezighouden met recycling, herbergen. Door de herontwikkeling van de voormalige vuilstortplaats Fort de Pol, vernoemd naar het achttiende-eeuwse fort dat hier ooit stond, komt ruimte beschikbaar. In totaal komt in De Mars Noord ongeveer negen hectare nieuw bedrijventerrein.

De Mars Midden

Door delen van het middengebied opnieuw in te richten ontstaat ruimte voor nieuwe bedrijvigheid: retail, publieksfuncties en kantoren. De Family Mall is het nieuwe vrijetijdscentrum van Zutphen, tussen de woonboulevard en de nieuwe woonbuurt Noorderhaven. Hier komen diverse voorzieningen voor kunst, cultuur, scholen, winkels en horeca en er is ruimte voor kantoren en detailhandel. Dankzij de herverkaveling van het gebied rond de Industriehaven en de jachthaven, kan hier nieuwe bedrijvigheid gerealiseerd worden.

De Mars Zuid

De spoorzone in deelgebied de Mars Zuid ontwikkelt zich tot een nieuw stedelijk woon-werkgebied. Het vormt een essentiële schakel van het centrum van Zutphen naar De Mars. Binnen dit deelgebied zijn twee ontwikkelingen voorzien: het woongebied Noorderhaven en een vernieuwde IJsselboulevard.

Noorderhaven

Tussen IJssel, woonboulevard en het spoor komt de nieuwe woonbuurt Noorderhaven. Het zal bestaan uit ongeveer 1000 woningen. De nieuwe IJsselboulevard en fiets-voettunnel ter hoogte van de Kruiptoren zorgen voor goede verbindingen voor fietsers en voetgangers. Ter hoogte van het nieuwe ROC op het stationsplein komt een tunnel voor auto- en fietsverkeer die de IJsselkade met de Coenensparkstraat verbindt.

IJsselboulevard

De nieuwe autovrije IJsselboulevard wordt een plek om te fietsen, wandelen of verblijven. Vanaf de historische binnenstad loopt de boulevard via de Houthaven naar de Jachthaven en de verder gelegen uiterwaarden. Daarnaast vormt de boulevard een verbinding voor langzaam woon-werkverkeer tussen de Mars en de binnenstad. De IJsselboulevard sluit bovendien aan op het stationsplein.

Uiterwaarden

De noordelijke uiterwaarden van De Mars blijven een beschermd natuurgebied. Het bestaande fietspad over de dijk wordt verlegd en verbeterd. De zuidelijke uiterwaarden vormen een natuurlijk stadspark.

3.2

INGREPEN PER DEELGEBIED

In onderstaande tabel wordt een globale omschrijving gegeven van de ingrepen die in de deelgebieden plaats zullen vinden.

Tabel 3.1

Ingrepen per deelgebied

Deelgebied		Beoogde functies	Ingrepen
Mars-noord	Industrieterrein		Aanleg infrastructuur (o.a. aansluiting N348)
			Uitbreiding industrie
			Dempen watergangen
			Opwaarderen bestaande infrastructuur
Mars-midden	Vrijtijdscentrum en woonboulevard		Bouwwerkzaamheden
			Sloopwerkzaamheden
			Aanleg infrastructuur
Mars-Zuid	Industriehaven	Noorderhaven/Spoorzone Kantoren, voorzieningen, woningen	Herstructurering en onderhoud
			Verwijderen opstelsporen voor werkplaats Structon
			Aanleg tunnel richting Noorderhaven (bestemd voor gemotoriseerd verkeer, fietsers- en voetgangers)
			Aanleg langzaam verkeertunnel Kostverloren, tussen Kruittoren en Noorderhaven
			Aanleg parkeergarages
			Bouw woningen / kantoren / overige voorzieningen
			Aanleg infrastructuur
			Aanleg watergangen
			Sloop bestaande bebouwing (zie bijlage 1)
	IJsselboulevard	Recreatie	
Omvorming bestaande dijk tot recreatieve route			
Uiterwaarden	Natuur		Natuurontwikkeling (maar ondergeschikt aan waterhuishoudkundige functie en nevenschikt aan recreatieve ontwikkeling)
			Recreatie
			Verleggen fietspad (zie ook IJsselboulevard)
			Realisatie struinroutes
		Waterberging (op lange termijn)	

HOOFDSTUK

4 Soortenbescherming

4.1

HET PLANGEBIED

Het gebied is een typisch industriegebied met aan de oostbegrenzing een spoorlijn en een station. Er zijn veel loodsen, fabrieken, gebouwen met metalen platen als wand en dak aanwezig. De vegetatie binnen het gebied is niet van grote waarde, met uitzondering van de vegetatie in en nabij de uiterwaarden. Er zijn frequent gemaaide, grazige bermen, gazons en plantsoen/struikgewas op en rond bedrijven. In het plangebied zijn weinig bomen aanwezig.

In deelgebied de Mars-Noord is naast industrie een oude vuilstort (Fort de Pol) en een rioolwaterzuivering aanwezig. Daarnaast bevindt zich hier een terreintje dat in gebruik is als motorcrossterrein en dat een natuurlijk uiterlijk heeft. Het is er vochtig en voedselrijk. Er staan wilgen, vogelkers, meidoorn, bramen en brandnetels.

De Mars-Midden bestaat uit onder andere een woonboulevard, bouwmarkten, wat straatjes met huizen en woonwagengplekken.

In De Mars Zuid liggen langs het spoor enkele, vanuit vegetatiekundig oogpunt gezien, interessant uitziende delen met een droge zanderige bodem en een schrale vegetatie.

De uiterwaarden zijn gelegen aan de IJssel. De winterdijk bestaat uit een met stenen beklede dijk (zuidelijk deel) en een aarden dijk. De aarden dijk en de grasstrook west daarvan worden agrarisch beheerd. De zone langs de rivier wordt niet beheerd. Bebossing van de oevers is in het verleden actief tegengegaan maar het onderhoud is nu zodanig dat er plaatselijk bomen en struiken groeien waaronder wilg en meidoorn. Aan de rand van de haven is een opgaande bomenrij van wilg. De ontsluiting van de haven is gelegen aan de oostzijde. De dijk fungeert als voetpad. (Bron: Natuurtoets Marshaven zuid, Zutphen (Grontmij, 2008)).

Foto 4.1

Impressie van het plangebied

Brede sloot in het noordoosten

Vuilstort

Crossterrein

Bedrijfsgebouwen

4.2

AANWEZIGE SOORTEN PER DEELGEBIED

Voor het bepalen van de aanwezige natuurwaarden per deelgebied is gebruik gemaakt van verschillende onderzoeksmethoden. Zo zijn bestaande rapportages en bronnen (waaronder de vrij beschikbare gegevens van het Natuurloket) gebruikt en is een aantal aanvullende veldbezoeken uitgevoerd. Overdag is het terrein onderzocht op het voorkomen van vogels en hun verblijfplaatsen (nesten), planten, amfibieën en vissen (17 september 2008). Rond middernacht (18-19 september 2008) is het terrein gescand op werfroepende vleermuizen door met de auto alle wegen af te rijden en te controleren met een heterodyne batdetector afgestemd op relatief lage frequenties (rond 20 kHz). Daarbij zijn foeragerende laatvlieger, rosse vleermuis en werfroepende gewone en ruige dwergvleermuis te detecteren. Bij het parkachtige crossterreintje in het noorden is te voet gecontroleerd.

In de tekst wordt de volgende bronverwijzing gebruikt (zie ook Hoofdstuk 8, Bronnen):

- § [1] Natuurtoets Fort de Pol, Marshaven Noord, Grontmij september 2008.
- § [2] Natuurtoets, Marshaven Zuid, Grontmij augustus 2008.
- § [3] Kaart landschappelijk waardevolle gebieden, gemeente Zutphen.
- § [4] Veldbezoek ARCADIS, 17 september 2008.
- § [5] Veldbezoek ARCADIS, 18-19 september 2008.
- § [6] Veldbezoek ARCADIS, augustus 2008.
- § [7] Vliegbewegingen van ganzen en zwanen in schemer en donker in relatie tot plaatsing van windturbines op De Mars Zutphen, Waardenburg, 2001.
- § [8] Beoordeling van effecten op Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel, op het IJsseldal als onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur en op beschermde soorten, Waardenburg, 2006.
- § [9] Waarnemingen van Vogelwerkgroep Zutphen.
- § [10] Waarnemingen 2000-2008 de heer Reinink, Zutphen.

Indien geen bronverwijzing wordt gebruikt, gaat het om soorten die door ons op basis van expert-judgement in het gebied worden verwacht.

4.2.1

DE MARS NOORD

In onderstaande tabel wordt een opsomming gegeven van aanwezige natuurwaarden in deelgebied De Mars Noord. Hierbij zijn alleen de in de Flora- en Faunwet beschermde soorten genoemd (tabel 1 t/m 3) en Rode Lijstsoorten.

Tabel 4.2

Aanwezige soorten in
deelgebied De Mars Noord

Soortgroep	Soort	Locatie / gebruik	Beschermingsregime	
Vaatplanten	Aardaker [1]	-	FFW Tabel 1	
	Nachtkoekoeksbloem [10]	Strook en terreintje langs Letlandsestraat	Rode Lijst (BE)	
	Bleek schildzaad [10]		Rode Lijst (BE)	
	Gewone agrimonie [10]		Rode Lijst (GE)	
	Bleek schildzaad [10]	Crossterrein	Rode Lijst (BE)	
	Gewone agrimonie [10]		Rode Lijst (GE)	
	Kattendoorn [10]		Rode Lijst (GE)	
	Goudhaver [10]		Rode Lijst (GE)	
	Voorjaarszegge [10]		Rode Lijst (KW)	
	Karwijvarkenskervel [10]	Rond industriehaven	Rode Lijst (KW)	
	Moeslook [10]	Langs Twenthekanaal	Rode Lijst (KW)	
	Vroege zegge [10]		Rode Lijst (BE)	
	Rapunzelklokje [10]		FFW Tabel 2, Rode Lijst (KW)	
	Dreps [10]		Rode Lijst (EB)	
	Vogels	Merel [1]	Fort de Pol Mogelijk broedvogels	FFW Tabel 2
		Kneu [1]		
Koekoek [1]				
Nachtegaal [1]				
Bosrietzanger [1,9]				
Braamsluiper [1]				
Grasmus [1]				
Sperwer [4]				
Groene specht [9]		Noordoostelijke punt van deelgebied		
Zoogdieren	Muizen [1]	Gehele gebied	FFW Tabel 1	
	Haas [1]			
	Mol [1]			
	Konijn [1, 4]			
	Ree [1]			
	Bunzing [1]			
	Egel [1]			
	Vos [1]			
	Steenmarter [1]	Mogelijk biotoop aanwezig	FFW Tabel 2	
	Bever [1]	Wellicht potentieel tijdelijk biotoop uitmonding Polbeek	FFW Tabel 3	
	Gewone dwergvleermuis [1]	Foerageergebied	FFW Tabel 3	
	Laatvlieger [1]			
	Watervleermuis [1]			
Rosse vleermuis [1]				
Meervleermuis [1]				
Amfibieën	Kleine watersalamander [1]	Kleine wateren zuidzijde Twentekanaal	FFW Tabel 1	
	Grote groene kikker [1]			
	Gewone pad Bruine kikker	Gehele gebied, voortplanting en overwintering	FFW Tabel 1	
Reptielen	-	-	-	

Vissen	Tiendoornige stekelbaars [4]	Waterdragende sloten	-
	Driedoornige stekelbaars [4]	Waterdragende sloten	-
Insecten	-	-	-

Toelichting

- § Op het crossterrein is door het regelmatige betreden stroomdalflora ontstaan [3]. Hier zijn ruim 150 plantensoorten aangetroffen [10].
- § Vlak bij de opslag van Reesink, aan het eind van de Estlandsestraat, is extreem droge grond ontstaan door activiteit van muizen. Er vindt hier geen maai-beheer plaats [3].
- § Bij de restanten van de oude spoorbaan van de Mars is een schraal en open gebied ontstaan. Hier komen toortsen en schermbloemen [3] voor. Deze soorten hebben geen status in het kader van de Rode Lijst of Flora- en Faunawet.
- § In het gebied zijn geen waardplanten van beschermde vlindersoorten aanwezig. In het plangebied worden dan ook geen beschermde vlindersoorten verwacht [1].
- § Er werden geen grote boomnesten (roofvogels, kraaiachtigen, reigers en dergelijke) ontdekt. Wel joeg er een sperwer nabij het ruige parkachtige crossterrein in het noorden. Mogelijk broedt deze soort binnen het gebied [4].
- § De aanwezige gebouwen zien er ongeschikt uit voor vleermuizen of gebouw-bewonende vogels [4].
- § Tijdens het nachtelijk bezoek werden geen vleermuizen (laatvlieger, rosse vleermuis en werfroepende gewone en ruige dwergvleermuis) gehoord [5].

4.2.2

DE MARS MIDDEN

In onderstaande tabel wordt een opsomming gegeven van aanwezige natuurwaarden in deelgebied De Mars Midden.

Tabel 4.3

Aanwezige soorten in deelgebied De Mars Midden

Soortgroep	Soort	Locatie / gebruik	Beschermingsregime
Vaatplanten	Rapunzelklokje [3]	Restanten oude spoorbaanemplacement	FFW Tabel 2, Rode Lijst (KW)
	Tongvaren [10]		FFW Tabel 2
Broedvogels	Visdief [1]	Bedrijventerrein zuid van de Mars-Noord	FFW Tabel 2
	Algemene soorten als merel, Turkse tortel, houtduif	-	FFW Tabel 2
	Gebouwbewonende soorten als huismuis en gierzwaluw [4]	Woningen	FFW Tabel 2
Zoogdieren	Algemene grondgebonden soorten als huisspitsmuis, mol, konijn en egel		FFW Tabel 1
	Steenmarter [1]	Gebouwen	FFW Tabel 2
	Vleermuizen	Foeragerend	FFW Tabel 3
	Vleermuizen, mogelijk gewone en ruige dwergvleermuis en laatvlieger [5]	Gebouwbewonend	FFW Tabel 3

Amfibieën	Algemene soorten als bruine kikker en gewone pad	Overwinteringsgebied	FFW Tabel 1
Reptielen	-	-	-
Vissen	-	-	-
Insecten en overige ongewervelden	-	-	-

Toelichting

- § Bij de grindopslag van de NS komen pionierssoorten voor van droge ruigte. Aangetroffen soorten zijn Noorse ganzerik en loogkruid [3]. Deze soorten hebben geen beschermde status.
- § Ten oosten van het gebied, bij het rangeerterrein van de NS, zijn standplaatsen van kandelaartje, eekhoorngras en breukkruid bekend [3]. Deze soorten hebben geen beschermde status.
- § Van zoogdieren werden uitsluitend keutels en schraapputjes van konijn aangetroffen [4].
- § Er werden geen grote boomnesten van roofvogels, kraaiachtigen, reigers en dergelijke ontdekt [4].
- § Vrijwel alle gebouwen met uitzondering van de woningen in het westen zien er onge-schikt uit voor vleermuizen of gebouwbewonende vogels [4].
- § Tijdens het nachtelijk bezoek werden geen vleermuizen (laatvlieger, rosse vleermuis en werfroepende gewone en ruige dwergvleermuis) gehoord [5].

Foto 4.2

Geschikte woningen voor gebouwbewonende vleermuizen en vogels.

4.2.3

DE MARS ZUID

In onderstaande tabel wordt een opsomming gegeven van aanwezige natuurwaarden in deelgebied De Mars Zuid.

Tabel 4.4

Aanwezige soorten in deelgebied De Mars Zuid

Soortgroep	Soort	Locatie / gebruik	Beschermingsregime
Vaatplanten	Moeslook [10]	Strook langs	Rode Lijst (KW)
	Gulden sleutelbloem [10]	Contrescarp/Dreef	FFW Tabel 2, Rode Lijst (KW)
	Welriekende agrimonie [10]	Braakliggend terrein noord van station Zutphen	Rode Lijst
	Blauw guichelheil [10]		Rode Lijst
	Akkerklokje [10]		FFW Tabel 1
	Brede wespenorchis [10]		FFW Tabel 1
	Bilzekruid [10]		Rode Lijst

Soortgroep	Soort	Locatie / gebruik	Beschermingsregime
	Akkerandoorn [10]		Rode Lijst
Broedvogels	Algemene soorten als houtduif, merel, kool- en pimpelmees		FFW Tabel 2
Zoogdieren	Algemene grondgebonden soorten als huisspitsmuis, mol, konijn en egel	-	FFW Tabel 1
Amfibieën	Gewone pad [4]	Onder plaat langs het spoor	FFW Tabel 1
	Bruine kikker		FFW Tabel 1
Reptielen	-	-	-
Vissen	-	-	-
Insecten en overige ongewervelden	Wijngaardslak [3]	Graslandje noord van het spoor	FFW Tabel 1

Toelichting

- § Langs het spoor liggen enkele interessant uitzierende delen met een droge zanderige bodem en een schrale vegetatie. Er werden geen beschermde plantensoorten ontdekt. Aangetroffen soorten zijn wilde reseda en grijskruid [4]. Deze soorten hebben geen status (Rode Lijst / FFW).
- § Op het NS spoortalud, nabij perron 1, komt pijpbloem voor [3]. Deze soort heeft geen beschermde status.
- § Van zoogdieren werden uitsluitend sporen (keutels, schraapputjes) van konijn aangetroffen [4].
- § Er werden geen grote boomnesten van roofvogels, kraaiachtigen, reigers en dergelijke ontdekt [4].
- § De aanwezige gebouwen zien er ongeschikt uit voor vleermuizen of gebouwbewonende vogels [4].
- § Tijdens het nachtelijk bezoek werden geen vleermuizen (laatvlieger, rosse vleermuis en werfroepende gewone en ruige dwergvleermuis) gehoord [5].

4.2.4

UITERWAARDEN

In onderstaande tabel wordt een opsomming gegeven van aanwezige natuurwaarden in deelgebied Uiterwaarden.

Soortgroep	Soort	Locatie / gebruik	Beschermingsregime
Vaatplanten	Aardaker [2]	Dijk	FFW Tabel 1
	Gewone vogelmelk [2]		FFW Tabel 1
	Veldgerst [2]		Rode Lijst (GV)
	Goudhaver [2]		Rode Lijst (GV)
	Karwijsalie [2]		Rode Lijst (BD)
	Wilde marjolein		FFW Tabel 2
	Grote centaurie [10]		Haventerrein rond
Kleine rupsklaver [10]	Houthaven	Rode Lijst (GV)	
Vogels	Visdief [2]	Foeragerend	FFW Tabel 2
	Oeverzwaluw [2]		
	Kleine zwaan [7]		
	Wilde zwaan [7]		
	Knobbelzwaan [7]		

Soortgroep	Soort	Locatie / gebruik	Beschermingsregime		
Zoogdieren	Toendrarietgans [7]	Broedgeval	FFW Tabel 2		
	Kolgans [7]				
	Grauwe gans [7]				
	Smient [2]				
	Meerkoet [2]				
	Aalscholver [2]				
	IJsvogel [2, 9]				
	Kwartelkoning [2]				
	Bosrietzanger [9]			-	FFW Tabel 2
	Gewone dwergvleermuis [2]			Foerageergebied	FFW Tabel 3
	Rosse vleermuis [2]				
	Meervleermuis [2]				
	Watervleermuis [2]				
	Veldmuis, aardmuis, bosmuis en egel [8]			Mogelijk aanwezig	FFW Tabel 1
Mol en konijn[8]	Gehele gebied	FFW Tabel 1			
Steenmarter [8]	Mogelijk aanwezig	FFW Tabel 2			
Amfibieën	Gewone pad [2]		FFW Tabel 1		
	Kamsalamander	Mogelijk aanwezig	FFW Tabel 3		
	Knoflookpad				
Reptielen	Niet bekend				
Vissen	Kleine modderkruiper	Mogelijk aanwezig	FFW Tabel 2		
	Grote modderkruiper		FFW Tabel 3		
	Bittervoorn		FFW Tabel 3		
Insecten en overige ongewervelden	Rivierrombout [2]	Vervellingshuidjes gevonden	FFW Tabel 3		

Toelichting

- § Foerageergebied van wintergasten (zwanen en ganzen) is aanwezig in het noordelijk deel van de uiterwaarden [7].
- § Tijdens het nachtelijk bezoek werden geen vleermuizen (laatvlieger, rosse vleermuis en werfroepende gewone en ruige dwergvleermuis) gehoord [5].
- § De landtong tussen IJssel en Marshaven is zeer rijk aan plantensoorten: er zijn er ongeveer 150 aangetroffen. Geen ervan heeft echter een beschermde status [10].

4.3

MOGELIJKE EFFECTEN

In deze paragraaf worden mogelijke effecten op beschermde soortgroepen omschreven. In Tabel 4.5 is per deelgebied (zie voor deelgebieden Tabel 3.1 en Afbeelding 3.3) aangegeven welke ingrepen hier kunnen plaatsvinden die mogelijk een effect hebben op beschermde planten- en/of diersoorten.

Tabel 4.5

Geplande ingrepen per deelgebied

Ingreep / verandering	Mars Noord	Mars Midden	Mars Zuid	Uiterwaarden
Grond- en graafwerkzaamheden	X	X	X	X
Verwijderen vegetatie	X	X	X	X
Kappen bomen	X	X	X	
Slopen gebouwen	X	X	X	
Dempen/vergraven watergangen	X			X
Verlichting	X	X	X	X

Grond- en graafwerkzaamheden

Bij grond- en graafwerkzaamheden kunnen standplaatsen van planten vernietigd worden. Ook kunnen holen en schuilplaatsen van zoogdieren en amfibieën vernietigd worden en kunnen individuele dieren onopzettelijk gedood worden. In de uiterwaarden kunnen nesten van grondbroedende vogels vernietigd worden.

Verwijderen vegetatie

Bij het verwijderen van vegetatie kunnen nesten en schuilplaatsen van vogels, zoogdieren en amfibieën vernietigd of verstoord worden. Ook kunnen standplaatsen van planten vernietigd worden.

Kappen bomen

Bij het kappen van bomen kunnen vaste verblijfplaatsen van dieren vernietigd worden. Het gaat hierbij om vleermuizen en vogels.

Slopen gebouwen

Bij het slopen van gebouwen kunnen vaste verblijfplaatsen van vogels (roofvogels/spechten), vleermuizen en steenmarter verstoord of vernietigd worden.

Dempen/vergraven watergangen

Bij het dempen of vergraven van watergangen kunnen vissen en amfibieën gedood worden. Daarnaast kan leefgebied van deze soortgroepen aangetast worden.

Verlichting

Het gebruik van verlichting tijdens de bouwfase kan tijdelijke verstoring van rustende vogels en vleermuizen veroorzaken.

Naast tijdelijke effecten kan de gebruikte verlichting van nieuwe wegen en gebouwen permanente verstoring van foerageerroutes van vleermuizen (indien aanwezig) veroorzaken.

Naast deze effecten kan de fysieke aanwezigheid van mensen en machines een versturende werking hebben op beschermde soorten.

HOOFDSTUK 5

Gebiedenbescherming

5.1 NATURA 2000

Het Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel ligt deels binnen de begrenzing van het plan-gebied. Het gaat hierbij om het deelgebied Uiterwaarden. Daarnaast grenst een deel van De Mars aan dit beschermde natuurgebied.

Afbeelding 5.4

Begrenzing Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel (in lichtgeel).

Bron: Ministerie van LNV

Tabel 5.6

Aangewezen soorten en habitattypen Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel.

Bron: Ministerie van LNV

Code	Habitattype
H3150	Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type Magnopotamion of Hydrocharition
H3260	Submontane en laagland rivieren met vegetaties behorend tot het Ranunculion fluitantis en het Callitriche-Batrachion
H3270	Rivieren met slikoevers met vegetaties behorend tot het Chenopodium rubri p.p. en Bidention p.p.
H6120*	Kalkminnend grasland op dorre zandbodem
H6430	Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
H6510	Laaggelegen schraal hooiland (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>)
H91E0 *	Bossen op alluviale grond met <i>Alnus glutinosa</i> en <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)
H91F0	Gemengde oeverformaties met <i>Quercus robur</i> , <i>Ulmus laevis</i> , <i>Fraxinus excelsior</i> of <i>Fraxinus angustifolia</i> langs grote rivieren (<i>Ulmion minoris</i>)
Code	Soorten habitatrictlijn
H1134	Bittervoorn

H1145	Grote modderkruiper
H1149	Kleine modderkruiper
H1163	Rivierdonderpad
H1166	Kamsalamander
H1337	Bever
Code	Broedvogels
A017	Aalscholver
A119	Porseleinhoen
A122	Kwartelkoning
A197	Zwarte stern
A229	IJsvogel
Code	Niet-broedvogels
A005	Fuut
A017	Aalscholver
A037	Kleine zwaan
A038	Wilde zwaan
A041	Kolgans
A043	Grauwe gans
A050	Smient
A051	Krakeend
A052	Wintertaling
A053	Wilde eend
A054	Pijlstaart
A059	Tafeleend
A056	Slobeend
A061	Kuifeend
A068	Nonnetje
A125	Meerkoet
A130	Scholekster
A142	Kievit
A156	Grutto
A160	Wulp
A162	Tureluur

5.1.1

AANWEZIGE WAARDEN

Habitattypen

Op basis van een veldbezoek (ARCADIS, augustus 2008) is de aanwezigheid van aangewezen habitattypen in het plangebied bepaald. Onderstaand de resultaten van dit onderzoek.

Noordelijk deel

Ten aanzien van de grasvegetatie komen er geen goed of matig ontwikkelde vegetatietypen voor van een van de kwalificerende habitattypen H6120, H6430 en H6510. In onderstaande tabel (Tabel 5.7) zijn de aangetroffen soorten opgenomen. Geen van deze soorten geniet wettelijke bescherming. Zij geven enkel een beeld van de aanwezige vegetatie en eventuele habitattypen.

Tabel 5.7

Aangetroffen soorten
grasvegetatie

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam
Glanshaver	Arrhenatherum elatius
Gewone paardenbloem	Taraxacum sp
Kruizuring	Rumex crispus
Kruipende boterbloem	Ranunculus repens

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam
Zilverschoon	Potentilla anserina
Straatgras	Poa annua
Grote weegbree	Plantago major
Veenwortel	Persicaria amphibia
Kweek	Elytrigia repens
Fioringras	Agrostis stolonifera

Afbeelding 5.5

Grasland in noordelijk deel van de uiterwaard

Deze soorten wijzen niet op de aanwezigheid van een van de grasland-habitattypen waarvoor het Natura 2000-gebied is aangewezen.

Evenmin zijn in het gebied relevante bossen aanwezig, alleen pleksgewijs zachthoutoibos. Slechts het habitatype van nature eutrofe meren komt hier waarschijnlijk voor, zij het in een zeer matige vorm. De indicatie hiervoor is het feit dat tijdens het veldbezoek glanzig fonteinkruid (*Potamogeton lucens*) is aangetroffen. De soort die echt kwalificeert voor dit habitatype, krabbenscheer, was echter afwezig. In Tabel 5.8 zijn de overige aangetroffen soorten opgenomen. Geen van deze soorten geniet wettelijke bescherming. Zij geven enkel een beeld van de aanwezige vegetatie en eventuele habitattypen.

Tabel 5.8

Aangetroffen soorten water

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam
Pijlkruid	Sagittaria sagittifolia
Watergentiaan	Nymphoides peltata
Zwanenbloem	Butomus umbellatus
Beekpunge	Veronica beccabunga
Munt	Mentha spec.
Liesgras	Glyceria maxima
Moerasvergeet-me-nietje	Myosotis palustris
Waterlelie	Nymphaea alba

Afbeelding 5.6

Matige vorm habitatype
H3150: Van nature eutrofe
meren, in uiterwaard bij De
Mars

Afbeelding 5.7

Landtong bij De Mars, gezien
vanaf overkant van de IJssel

De ligging van het habitattype eutrofe meren (in matige vorm) is weergegeven op Afbeelding 5.8.

Afbeelding 5.8

Ligging habitattype eutrofe meren, rood omcirkeld.

Zuidelijk deel (landtong, langs haven)

Door de aanwezigheid van hekken is dit deel onbereikbaar. Vanaf de overzijde is het gebied bekeken. Op basis van deze inschatting worden hier geen aangewezen habitattypen verwacht. Het is vrij zanderig (oude oeverwal) en er zijn enkel algemene soorten waargenomen als boerenwormkruid en bijvoet.

Habitatsoorten

Er heeft geen onderzoek plaatsgevonden naar de aangewezen habitatsoorten die in het plangebied voor kunnen komen. Op basis van de algemene kenmerken van het gebied, kan een aantal soorten verwacht worden. Het gaat hierbij om kleine modderkruiper, grote modderkruiper, bittervoorn en kamsalamander. De bever komt nu niet in het gebied voor. Wel vormt de monding van de Polbeek wellicht potentieel tijdelijk biotoop (Grontmij, 2008).

Vogels

Een deel van de uiterwaarden fungeert als foerageergebied voor aangewezen niet-broedvogels. Het voorkomen van aangewezen broedvogelsoorten is beperkt tot de aanwezigheid van ijsvogel en kwartelkoning.

In onderstaande tabel is aangegeven welke soorten van het gebied gebruik maken.

Tabel 5.9

Alle kwalificerende vogelsoorten voor het Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel. De in de uiterwaarden bij De Mars voorkomende vogelsoorten zijn vetgedrukt en onderstreept. (Bron: Bureau Waardenburg, 2001)	Code	Broedvogels	Aanwezig
		A017	Aalscholver
	A119	Porseleinhoen	
	A122	<u>Kwartelkoning</u>	X
	A197	Zwarte stern	
	A229	<u>Ijsvogel</u>	X
	Code	Niet-broedvogels	
	A005	<u>Fuut</u>	X
	A017	<u>Aalscholver</u>	X
	A037	<u>Kleine zwaan</u>	X
	A038	<u>Wilde zwaan</u>	X
	A041	<u>Kolgans</u>	X
	A043	<u>Grauwe gans</u>	X
	A050	<u>Smient</u>	X
	A051	<u>Krakeend</u>	X
	A052	<u>Wintertaling</u>	X
	A053	<u>Wilde eend</u>	X
	A054	Pijlstaart	
	A059	Tafeleend	
	A056	<u>Slobeend</u>	X
	A061	<u>Kulfeend</u>	X
	A068	Nonnetje	
	A125	<u>Meerkoet</u>	X
	A130	<u>Scholekster</u>	X
	A142	<u>Klevit</u>	X
	A156	<u>Grutto</u>	X
	A160	<u>Wulp</u>	X
	A162	<u>Tureluur</u>	X

Over het algemeen kan worden opgemerkt dat er weliswaar veel soorten maar slechts een beperkt aantal vogels gebruikt maakt van het smalle deel van de uiterwaarden direct grenzend aan De Mars. De westzijde van de IJssel (ter hoogte van het plangebied) is van groter belang (Bureau Waardenburg, 2006).

5.1.2

MOGELIJKE EFFECTEN

De exacte inrichting en het gebruik van de uiterwaarden is nog niet helemaal duidelijk in beeld. Er is een aantal (mogelijke) ontwikkelingen die invloed kunnen hebben op de uiterwaarden:

- § Aanleg van een fietspad op de dijk.
- § Aanleggen van struinroutes in de uiterwaard.
- § Toename van geluidbelasting door diverse bronnen in De Mars (onder andere industrie).
- § Creëren van (permanente?) waterberging in de uiterwaard.

Bij de eerste drie ontwikkelingen gaat het vooral om mogelijke verstoring, bij de laatste om mogelijke vernietiging van leefgebied of habitattypen. In het onderstaande zal op deze effecten nader worden ingegaan.

Verstoringsfactoren

Voor een fietspad over de dijk is een natuurtoets (Waardenburg, 2006) uitgevoerd, waarbij de conclusie was dat de aanleg van circa 900 meter fietspad geen significant negatieve effecten op het Natura 2000-gebied tot gevolg heeft. Naast de aanleg van het fietspad zijn echter andere mogelijke storingsfactoren van belang.

Het gaat hierbij om:

1. Verstoring door geluid.
2. Verontrusting.
3. Verstoring door licht.

Verstoring door geluid

Verschillende vogelsoorten reageren verschillend op geluidverstoring. Uit onderzoek is gebleken dat de drempelwaarde voor geluidverstoring in het open gebied voor weidevogels rond de 45 dB(A) is gelegen (Reijnen en Foppen, 2002). Voor deze studie wordt deze grens aangehouden, vanwege het ontbreken van onderzoeken naar drempelwaarden voor overwinterende ganzen.

Er zijn geen berekeningen van de 45dB(A) contour in de huidige en toekomstige situatie beschikbaar. Wel is de ligging van de 50 dB(A) contour bekend. Afbeelding 5.9 t/m Afbeelding 5.11 geven de 50 dB(A) contour in de huidige en toekomstige situatie weer. Met deze figuren als uitgangspunt wordt het risico op verstoring van vogels bepaald.

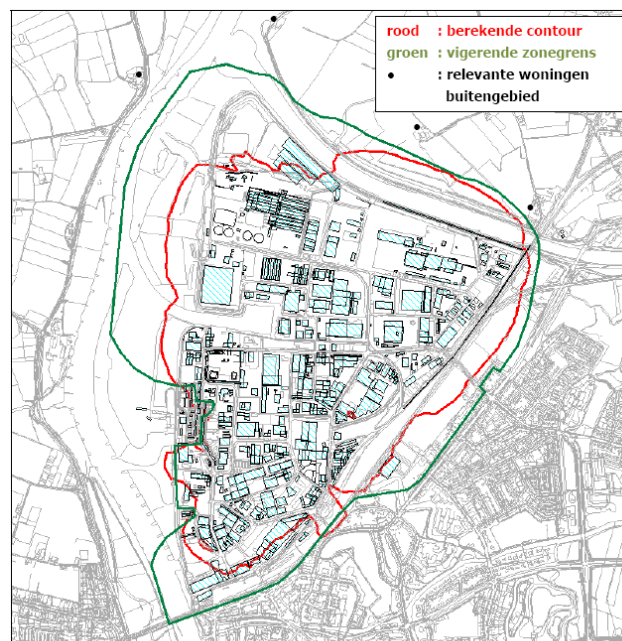
De geluidcontour verschuift ten opzichte van de huidige situatie. Dit betekent dat in een groter deel van het Natura 2000-gebied dan nu het geval is de geluidbelasting groter wordt, waarbij Variant 1 een grotere verstoring geeft dan Variant 2. De verschuiving van de geluidcontour kan een mogelijk significante verstoring opleveren voor met name aanwezige vogels in dit gebied. Om deze reden is het nodig om een Natuurbeschermingsvergunning (NB-wetvergunning) hiervoor aan te vragen door middel van een Passende Beoordeling.

Afbeelding 5.9

Huidige situatie

Rode lijn is 50 dB(A) contour

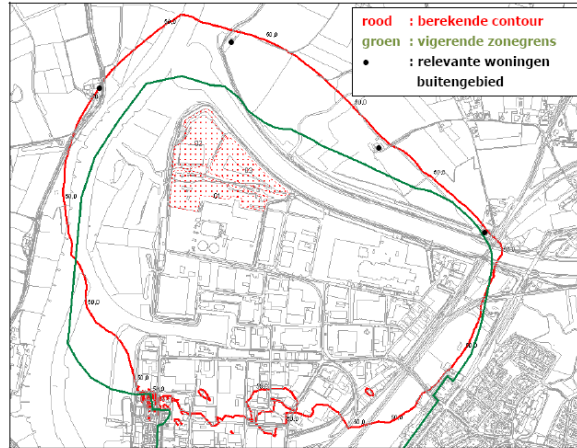
Bron: Zonebeheerplan, De Mars Zutphen

Afbeelding 5.10

Toekomstige situatie; Variant 1
Rode lijn is 50 dB(A) contour

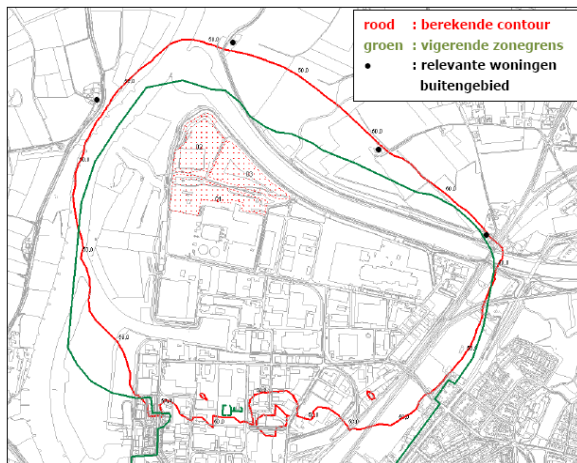
Bron: Zonebeheerplan, De
Mars Zutphen

Afbeelding 5.11

Toekomstige situatie; Variant 2
Rode lijn is 50 dB(A) contour

Bron: Zonebeheerplan, De
Mars Zutphen

Verontrusting en verstoring door betreden

Momenteel geeft het recreatief gebruik in de uiterwaarden al een zekere mate van verstoring. Dit geldt onder andere voor het gebruik van de jachthavens en de grote plas als zwembad. De mate van verstoring is afhankelijk van weer en het seizoen.

Er kan extra verstoring ontstaan vanuit de stedelijke ontwikkeling Noorderhaven. De wijziging van een bedrijventerrein naar hoogwaardig stedelijk gebied geeft op zich geen extra verstoring; een woongebied veroorzaakt minder verstoring in vergelijking met een bedrijventerrein.

Echter, de verstoring hangt vooral af van de uitloop én de voorzieningen die daarvoor getroffen worden. Bij een woongebied zullen de uiterwaarden, meer dan nu het geval is, gebruikt worden om bijvoorbeeld met de hond te wandelen.

Daarnaast kan de realisatie van struinroutes ook voor een groter aantal bezoeken aan het gebied zorgen en daardoor een toename van verstoring veroorzaken. Voor het aanleggen van struinroutes binnen het Natura 2000-gebied is ook een NB-wetvergunning vereist, waarschijnlijk door middel van een Verslechterings- en Verstoringstoets.

Verlichting

Verlichting kan negatieve effecten op de aangewezen vogelsoorten tot gevolg hebben. Sterke lichtbronnen (permanent of tijdens werkzaamheden) kunnen een negatief effect op de natuurwaarden in de uiterwaarden veroorzaken. In geval de randen van het plangebied beperkt verlicht worden, zal het effect op de natuurwaarden niet significant negatief zijn.

Vernietiging

Wanneer een deel van de uiterwaard wordt vergraven ten behoeve van het creëren van waterberging, is er mogelijk sprake van vernietiging van habitattypen en vernietiging van leefgebied van vogels en habitatsoorten. Afhankelijk van de inrichting van de waterberging, kan er ook nieuw leefgebied voor aangewezen soorten, zoals vissoorten ontstaan. Voor het realiseren van een waterberging is een NB-wetvergunning vereist door middel van een passende beoordeling.

Conclusie

Voor de volgende ontwikkelingen is een NB-wetvergunning vereist:

- § De verschuiving van de geluidcontouren.
- § Aanleg van waterberging.
- § De aanleg van struinroutes.

Om een vergunning aan te kunnen vragen is eerst vervolgonderzoek vereist naar de significantie van de effecten op de Natura 2000-waarden.

CUMULATIEVE EFFECTEN

Bij toetsing aan de Natuurbeschermingswet moet ook gekeken worden naar eventuele cumulatieve effecten. Er zal een beeld verkregen moeten worden van voorgenomen of reeds uitgevoerde projecten in de omgeving van het plangebied en de mogelijke effecten hiervan op de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel.

Vooralsnog is enkel het plan "IJsselsprong" bij de gemeente Zutphen bekend. De exacte invulling van dit project is nog niet bekend. Er is sprake van het creëren van waterberging ter compensatie van berging die verloren gaat met het realiseren van dit plan.

Bij vervolgonderzoek in het kader van een NB-wetvergunning moet rekening gehouden worden met dergelijke effecten van het project "IJsselsprong".

Maatregelen om effecten te beperken

Om tot een complete effectbeschrijving te kunnen komen is het wenselijk de geplande recreatieve voorzieningen nader te omschrijven. Het gaat hierbij onder andere om de eventuele aanleg van wandelpaden, de periodes en locaties van openstelling voor publiek en bijbehorende voorwaarden die hieraan gesteld worden. Enkel met deze informatie kunnen effecten omschreven worden. Wel kan een aantal algemene richtlijnen gegeven worden om negatieve effecten te beperken of voorkomen. Hiermee kan rekening gehouden worden bij de verdere uitwerking van het plan. Een complete lijst met te nemen mitigerende maatregelen kan pas opgesteld worden als meer duidelijkheid is verkregen over de exacte ingrepen en plannen in de uiterwaarden.

Maatregelen om negatieve effecten te voorkomen of beperken zijn:

- § Het gedeelte waar het habitatype eutrofe meren aanwezig is bij de werkzaamheden ontzien. De geplande struinroutes zullen geen effect hebben op deze vegetatie.
- § Zonering en fasering van openstelling van het gebied voor publiek in verband met het voorkomen van verstoring van broed- en overwinterende vogels:
  - Honden aangelijnd.
  - In broedseizoen waardevolle delen uitsluiten van recreatieve activiteiten.
  - In het overwinteringsseizoen waardevolle delen uitsluiten van recreatieve activiteiten.
  - Geen toegang tussen zonsondergang en zonsopgang.

- § Geen versturende factoren als verlichting toepassen.
- § Geen demping/vergraving van watergangen in het gebied in verband met het mogelijk voorkomen van vissen en kamsalamander.
- § Werken buiten het broedseizoen van aangewezen broedvogelsoorten;
- § Werken buiten het overwinteringsseizoen van aangewezen niet-broedvogelsoorten opdat verstoring van foeragerende en rustende dieren wordt voorkomen.

Het uitvoeren van deze maatregelen dient niet als vervanging van een vergunningaanvraag op grond van de Natuurbeschermingswet.

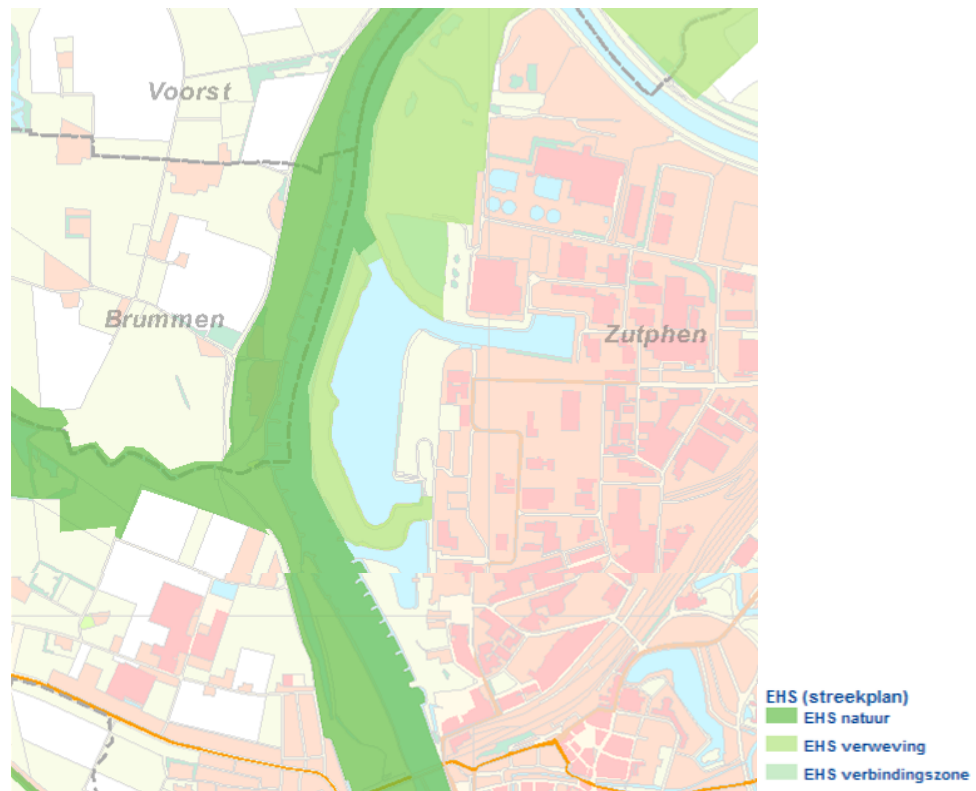
5.2 ECOLOGISCHE HOOFDSTRUCTUUR

Een deel van het plangebied is begrensd als Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Deze begrenzing komt overeen met de begrenzing van het Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel zoals genoemd in paragraaf 5.1.

Afbeelding 5.12

Begrenzing EHS

Bron: Atlas Groen Gelderland,
Provincie Gelderland.

Het deel van de uiterwaarden dat tot het plangebied behoort, is aangewezen als verwevingsgebied. De westzijde van de IJssel behoort tot EHS Natuur. Onderstaande tekst geeft aan welke verschillen tussen beide types EHS relevant zijn.

EHS-natuur bestaat uit bestaande natuurgebieden, en voor een kleiner deel uit natuurontwikkelingsgebieden die momenteel agrarische cultuurgrond zijn. EHS-natuur in de verwevingsgebieden van de Reconstructieplannen betreft gebieden met bestaande natuur en gebieden met een natuurontwikkelingsdoelstelling. Voor de gebieden met een natuurontwikkelingsdoelstelling geldt dat regulier gebruik op basis van de vigerende bestemming kan worden gecontinueerd.

EHS-verweving omvat landgoederen onder de Natuurschoonwet, landbouwgebieden met natuurwaarden en landbouwgebieden met een hoge dichtheid aan natuur- en bouselementen. Door natuurontwikkeling en agrarisch natuurbeheer wordt de natuurwaarde van het gebied als geheel versterkt. In EHS-verweving is natuur de belangrijkste functie. Land- en tuinbouw kunnen zich in de EHS-verweving duurzaam ontwikkelen voor zover de aanwezige natuurwaarden niet worden geschaad.

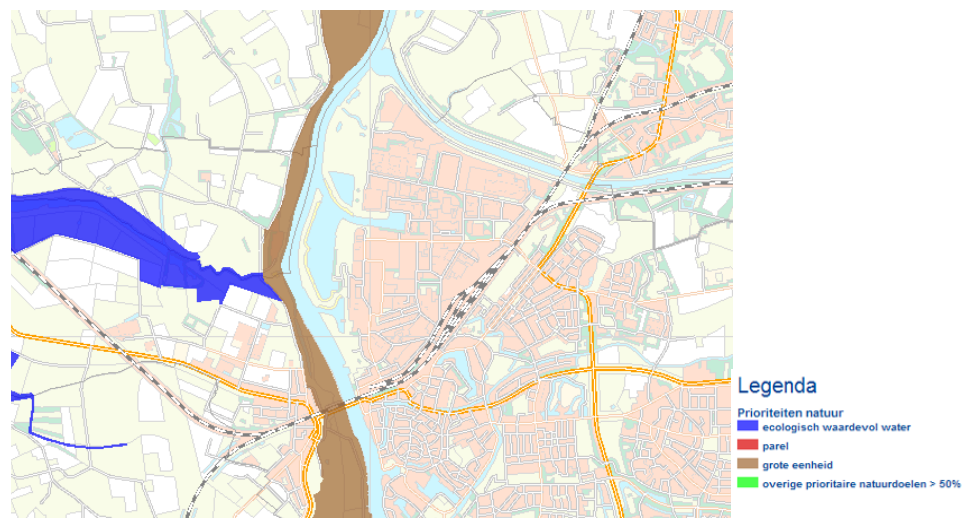
Ook andere functies zoals extensieve recreatie vormen kunnen verweven zijn met natuurwaarden en bijdragen aan duurzame instandhouding. Voor EHS-verweving geldt hetzelfde ruimtelijke beleid als voor EHS-natuur, met de volgende verschillen:

- * Regulier agrarisch en extensief recreatief gebruik kan worden voortgezet.
- * Ruimte voor extensieve recreatievormen (als natuurkamperen, kano-, voet- en fietsroutes met zeer beperkte voorzieningen).
- * Ruimte voor nieuwe landgoederen.

Afbeelding 5.13

Prioriteiten natuur

Bron: Atlas Groen Gelderland,
Provincie Gelderland

5.2.1

AANWEZIGE KENMERKEN EN WAARDEN

De aanwezige waarden en kenmerken van de EHS IJsseluiterwaarden worden in het Gebiedsplan Natuur en Landschap Gelderland (2006) omschreven. In onderstaande tekst is een selectie gemaakt van de kenmerken en waarden die voor het plangebied relevant zijn. Voor een overzicht alle kenmerken en waarden van de IJsseluitwaarden wordt verwezen naar Bijlage 3.

De IJsseluiterwaarden zijn relatief minder vergraven dan de uiterwaarden van Rijn, Waal en Maas. Het reliëf is dan ook in veel gevallen goed ontwikkeld, met een afwisseling van stroomruggen en geulen. Dit weerspiegelt zich in de verscheidenheid van de vegetatie met plaatselijk nog goed ontwikkelde stroomdalgraslanden op de hogere delen, en moerassen en natte graslanden in de lagere delen. Met name de uiterwaarden tussen Zutphen en Deventer en Cortenoever bij Brummen hebben hoge waarden. De IJsseluiterwaarden bieden goede ontwikkelingskansen voor hardhoutoebos. Een aantal uiterwaarden is leefgebied voor weidevogels of moerasvogels. Ook de binnendijks gelegen oude IJsselarm bij Zutphen (Overmars), aan de overzijde van de IJssel, is een waardevol moeras. Veel ganzen, zwanen en eenden verblijven 's winters in de uiterwaarden en op de open graslanden binnendijks.

Twee riviertrajecten kunnen op termijn uitgroeien tot grote natuurlijke eenheden: het gebied tussen Welsum en Veessen, in samenhang met de Duursche waarden aan de overzijde van de rivier, en het gebied tussen Voorst en Brummen, inclusief de Overmars.

De voor het plangebied relevante kernkwaliteiten van de IJsseluiterwaarden zijn de volgende:

- § De grote variatie en de hoge kwaliteit van de aanwezige natte natuurterreinen en wateren (beken en sprengen), die samenhangen met de toevoer van grondwater uit de Veluwe.
- § Het vanuit ecologisch opzicht samenhangend geheel van landgoederen en beken in de Zuidelijke IJsselvallei waarin soorten als de das, amfibieën en vleermuizen voorkomen.
- § Het goed bewaard gebleven reliëf en de daarmee samenhangende variatie en hoge kwaliteit van de natuur in de IJsseluiterwaarden. Met in deze uiterwaarden zowel gave kronkelwaarden met stroomdalgraslanden, hagen en hardhoutoibosjes, als goede kansen voor een grootschalige, weinig gestuurde natuurontwikkeling.

5.2.2

MOGELIJKE EFFECTEN

De uiterwaard grenzend aan De Mars behoort tot verwevingsgebied. Hier is beleidsruimte voor extensieve recreatievoorzieningen. Aanleg van het fietspad lijkt, zoals ook blijkt uit Waardenburg (2006), geen aantasting van de kenmerken en waarden tot gevolg te hebben. De verschuiving van de geluidcontour kan invloed hebben op de westoever van de IJssel, dat aangewezen is als EHS-natuur en grote eenheid. Daarnaast is bij het creëren van waterberging sprake van ruimtebeslag. Beide effecten kunnen aantasting van kenmerken en waarden van de EHS tot gevolg hebben. Aangeraden wordt bij het nader onderzoek ten behoeve van de NB-wetvergunningaanvragen, ook de toetsing aan de EHS mee te nemen.

HOOFDSTUK

6 Mogelijke risico's

6.1 SOORTENBESCHERMING

6.1.1 TOTALE PLANGEBIED

Risico's

In onderstaande tabel is aangegeven voor welke locaties en soortgroepen risico's aanwezig zijn. Deze tabel komt voort uit de (mogelijk) aanwezige soorten per deelgebied zoals beschreven in paragraaf 4.2, gecombineerd met de in paragraaf 4.3 beschreven werkzaamheden die effecten kunnen veroorzaken op deze soorten.

Tabel 6.10

Risico's op overtreden verbodsbepalingen Flora- en faunawet

Soortgroep	Mars Noord	Mars Midden	Mars Zuid	Uiterwaarden
Vaatplanten				
Broedvogels				
Overwinterende vogels				
Zoogdieren				
Amfibieën				
Reptielen				
Vissen				
Insecten / ongewervelden				

	Geen risico op overtreden verbodsbepalingen
	Beperkt risico op overtreden verbodsbepalingen
	Groot risico op overtreden verbodsbepalingen

Toelichting

§ Risico's voor overtreding op verbodsbepaling wat betreft vaatplanten, zijn met name gelegen in de mogelijke aanwezigheid van wilde marjolein in de uiterwaarden, rapunzelklokje in De Mars Midden en gulden sleutelbloem in De Mars Zuid.

Op onderstaande kaart zijn locaties aangegeven waar strikt beschermde vaatplanten (rood omcirkeld) voorkomen. Indien standplaatsen van deze planten worden aangetast is het aanvragen van een ontheffing in het kader van de Flora- en Faunawet noodzakelijk.

Afbeelding 6.14

Standplaatsen beschermde en zeldzame vaatplanten
 Rood = FFW, streng beschermd
 Oranje = Rode Lijst

- § Voor broedvogels bestaat het risico dat vaste verblijfplaatsen worden vernietigd bij het kappen van bomen en bij de sloop van huizen (Mars Midden). Daarnaast kunnen nesten van grondbroeders in de uiterwaarden vernietigd worden. Er kan slechts in het broedseizoen gewerkt worden onder voorwaarde dat geen verstoring optreedt.
- § Werkzaamheden kunnen verstoring met zich meebrengen voor overwinterende vogels in de uiterwaarden. Dit risico kan echter beperkt worden door buiten het overwinteringsseizoen te werken. De ideale periode voor het uitvoeren van werkzaamheden in of nabij de uiterwaarden is daarmee eind zomer – begin najaar.
- § Het risico van het overtreden van verbodsbepalingen voor zoogdieren is met name relevant bij de sloop van gebouwen. Deze gebouwen kunnen in gebruik zijn door vleermuizen (Mars Midden) en/of door steenmarter. Daarnaast kunnen vleermuizen verstoord worden door verlichting tijdens de aanlegfase én de gebruiksfase.
- § Het overtreden van verbodsbepaling is voor de soortgroep amfibieën minimaal. Bepaalde werkzaamheden aan watergangen in de uiterwaarden kunnen schade toebrengen aan kamsalamander en knoflookpad.
- § De soortgroep reptielen ontbreekt in het gebied. Hierdoor is er geen risico aanwezig.
- § Indien werkzaamheden aan waterlichamen in de uiterwaarden worden uitgevoerd, moet rekening gehouden worden met de aanwezigheid van beschermde vissoorten.

- § Enkel in de uiterwaarden hoeft rekening gehouden te worden met de aanwezigheid van insecten en ongewervelden. De aanwezigheid van rivierrombout (libel) kan een risico vormen. Indien werkzaamheden aan watergangen plaatsvinden, kan leefgebied aangetast worden.

Aanbevelingen

Onderstaand zijn aanbevelingen opgenomen om het risico op overtredingen van de Flora- en faunawet te beperken.

- § Beschermde vaatplanten tijdens werkzaamheden ontzien. Indien dit niet mogelijk is, dan de soort uitsteken en op een geschikte locatie herplanten. Voor verplaatsing is een ontheffing in het kader van de Flora- en Faunawet noodzakelijk.
- § Schade aan broedvogels dient altijd voorkomen te worden. De werkzaamheden dienen minimaal buiten het broedseizoen van vogels (dus vóór half maart en na half juli) te worden gestart. Deze periode is een indicatie: sommige broedvogels hebben een afwijkende broedperiode. Er kan alleen onder voorwaarden - mits er geen broedvogels worden verstoord - in het broedseizoen worden doorgewerkt.
- § Bij grondwerkzaamheden één kant op werken, om het voor dieren mogelijk te maken de werkzaamheden te ontvluchten.
- § Het aantal werkpaden en de breedte van de paden wordt zo beperkt mogelijk gehouden, opdat zo min mogelijk hopen vernield worden en dieren zo min mogelijk geschaad worden.
- § Terreindelen die gehandhaafd blijven, worden zoveel mogelijk met rust gelaten.
- § Voor braakliggende terreinen geldt dat vestiging van nieuwe, beschermde soorten later in het traject een probleem kan gaan vormen. Van dit probleem is men zich bij het Ministerie van LNV bewust. Men is daar bezig met het opstellen van een beleidslijn Tijdelijke Natuur. Ook gaan er twee pilots van start. Inzet daarbij zal zijn om de grondeigenaar een samenwerking te laten starten met een milieuorganisatie die bereid is om het voortouw te nemen in de communicatie over de achtergronden en de voortgang. Overleg met DLG over hoe in de huidige situatie het beste kan worden omgegaan met tijdelijke natuur, is raadzaam.
- § Vanuit de algemene zorgplicht dient tijdens de werkzaamheden continu te worden gelet op aanwezigheid van al dan niet beschermde planten en dieren. Bij aantreffen van dieren en planten moet worden voorkomen dat deze gedood of verwond c.q. onnodig aangetast (bij planten) worden. In het geval dat een ingreep toch samenvalt met de aanwezigheid van beschermde soorten, worden passende maatregelen genomen of wordt er naar een andere oplossing gezocht.

Wanneer soorten uit tabel 2 van de Flora- en Faunawet in het geding komen door activiteiten die zijn te kwalificeren als ruimtelijke ontwikkelingen geldt een vrijstelling (dat wil zeggen dat er geen ontheffing hoeft te worden aangevraagd), mits er gewerkt wordt op basis van een door het ministerie van LNV goedgekeurde gedragscode.

De gemeente Leiden en de gemeente Tiel hebben beide een goedgekeurde gedragscode waarbij aangesloten zou kunnen worden. Het verdient aanbeveling om dit te overwegen.

6.1.2 LOCATIE NOORDERHAVEN

Omdat de plannen voor de locatie Noorderhaven al in een vergevorderd stadium zijn, worden hieronder de risico's met betrekking tot deze locatie weergegeven. De ontwikkelingen in de uiterwaarden die met dit project samenhangen zijn in het voorgaande reeds besproken.

Vaatplanten

Op twee locaties binnen het gebied Noorderhaven zijn beschermde vaatplanten aangetroffen. Het gaat hierbij om gulden sleutelbloem en rapunzelklokje (beide tabel 2 FFW). Onzeker is of gulden sleutelbloem in de huidige situatie nog aanwezig is, aangezien op de desbetreffende locatie reeds egalisatiewerkzaamheden hebben plaatsgevonden. Hier dient nader onderzoek naar uitgevoerd te worden. Voor de aanwezigheid van rapunzelklokje is een ontheffing nodig in het kader van de Flora- en Faunawet.

Broedvogels

Alle broedvogels zijn beschermd volgens de Flora- en Faunawet. In het plangebied zullen broedvogels aanwezig zijn. Er moet daarom buiten het broedseizoen van broedvogels gewerkt worden.

Zoogdieren

In de huidige bebouwing zijn mogelijk de beschermde soort steenmarter (tabel 2 FFW) aanwezig en vlermuizen (tabel 3 FFW). Hier dient vervolgonderzoek plaats te vinden voordat de werkzaamheden van start gaan.

Amfibieën

In de watergangen zijn mogelijk amfibieën aanwezig. Strikt beschermde soorten komen mogelijk in het deel van de uiterwaarden voor, maar worden niet verwacht in het deelgebied Noorderhaven. Wel dient rekening gehouden te worden met de rugstreeppad (tabel 3 FFW) wanneer terreinen voor langere tijd braak liggen.

Reptielen

Beschermde reptielen worden niet binnen het deelgebied Noorderhaven verwacht.

Vissen

Binnen het plangebied zijn geen waarnemingen bekend van strikt beschermde vissoorten. Wij gaan er van uit dat er geen watergangen (die jaarrond waterdragend zijn) worden gedempt in het plangebied. Indien dit wel het geval is, is nader onderzoek naar vissen noodzakelijk.

6.2 GEBIEDENBESCHERMING

6.2.1 NATURA 2000

In de aangrenzende uiterwaarden zijn verschillende soorten aanwezig welke zijn beschermd in het kader van het Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel. Hierdoor kunnen er negatieve effecten optreden op de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied bij de uitvoering van de plannen.

Omdat het plan nog niet volledig uitgewerkt is, wordt in deze rapportage volstaan met een globale beschrijving van mogelijke effecten. In onderstaande tabel is het risico op effecten globaal weergegeven.

Tabel 6.11

Mogelijke risico's op negatieve effecten op aangewezen soorten

Code	Habitattype	Kans op effecten
H3150	Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type Magnopotamion of Hydrocharition	Alleen bij werkzaamheden aan genoemde waterpartij
Soorten habitatrictlijn		
H1134	Bittervoorn	Alleen bij werkzaamheden aan water(gangen) in uiterwaard
H1145	Grote modderkruiper	Alleen bij werkzaamheden aan water(gangen) in uiterwaard
H1149	Kleine modderkruiper	Alleen bij werkzaamheden aan water(gangen) in uiterwaard
H1166	Kamsalamander	Alleen bij werkzaamheden aan water(gangen) of bosschages in uiterwaard
Broedvogels		
A122	Kwartelkoning	Verstoring broedende vogels, vernietiging nest
A229	Ijsvogel	Verstoring broedende vogels
Niet-broedvogels		
A005	Fuut	Mogelijke verstoring door recreatie tijdens overwinteringsperiode.
A017	Aalscholver	
A037	Kleine zwaan	Afhankelijk van werkzaamheden en nieuwe functie van het gebied.
A038	Wilde zwaan	
A041	Kolgans	Verstoring door geluid als gevolg van uitbreiding industrie.
A043	Grauwe gans	
A050	Smient	Verstoring door verlichting als gevolg van bijvoorbeeld gebruikte straatverlichting en verlichting gebouwen.
A051	Krakeend	
A052	Wintertaling	
A053	Wilde eend	
A056	Slobeend	
A061	Kuifeend	
A125	Meerkoet	
A130	Scholekster	
A142	Kievit	
A156	Grutto	
A160	Wulp	
A162	Tureluur	

Omdat de nieuwe functie van de uiterwaarden nog niet helemaal uitgewerkt is, is niet uit te sluiten dat er negatieve effecten plaatsvinden. Om tot een conclusie te kunnen komen, moet het plan verder uitgewerkt worden. Wel lijkt met name het noordelijk deel van de uiterwaarden van belang voor overwinterende / foeragerende vogels. Hiermee kan alvast rekening gehouden worden bij de invulling van het plan.

Effecten van toename van geluidbelasting, creëren van waterberging en het aanleggen van struinroutes zullen nader bekeken moet worden ten behoeve van NB-wetvergunningaanvragen.

Met de provincie zal overlegd moeten worden of men ook een NB-wetvergunning noodzakelijk acht voor de aanleg van het fietspad op de dijk, waarvan is aangetoond (Waardenburg, 2006) dat dit geen significant effecten heeft.

6.2.2 ECOLOGISCHE HOOFDSTRUCTUUR

Aanleg van het fietspad lijkt geen aantasting van de kenmerken en waarden van de EHS tot gevolg te hebben.

De verschuiving van de geluidcontour kan invloed hebben op de westoever van de IJssel, welke aangewezen is als EHS-natuur en grote eenheid. Daarnaast is bij het creëren van waterberging sprake van ruimtebeslag. Beide effecten kunnen aantasting van kenmerken en waarden van de EHS tot gevolg hebben.

HOOFDSTUK 7

Vervolgstappen

Onderstaand beschrijven wij de te nemen vervolgstappen. Deze zijn opgesplitst in de onderzoeken naar de aanwezigheid van flora en fauna in het gebied, de vervolgstappen die genomen moeten worden in het kader van de Natuurbeschermingswet en tot slot een aantal aanbevelingen die meegenomen kunnen worden bij de verdere planuitwerking.

7.1

VERVOLGONDERZOEK FLORA EN FAUNA

Noodzakelijk vervolgonderzoek

- § Voorkomen van vleermuizen in het gebied en gebruik van het gebied (verblijfplaatsen / foerageergebied).
- § Voorkomen van en aanwezigheid van vaste verblijfplaatsen van steenmarter in het gebied.
- § Voorkomen van beschermde plantensoorten op de volgende locaties, voordat⁴ hier werkzaamheden gaan plaatsvinden:
  - Op het crossterrein in De Mars Noord.
  - De Mars Noord: graslandje eind Estlandsestraat en strook langs deze straat.
  - Restant oude spoorbanen De Mars.
  - Restant emplacement spoorbaan.
  - Grindopslag NS.
  - Klein graslandje langs het spoor.
  - Graslandje gedempte haven bij Resink en strook langs Contrescarp/Dreef.
 Indien op deze locaties recent inventarisaties hebben plaatsgevonden door de heer Reinink of andere vrijwilligers(organisaties) kunnen deze gegevens gebruikt worden als onderbouwing voor een ontheffingsaanvraag. Indien de gegevens verouderd zijn (ouder dan vijf jaar) is onderzoek noodzakelijk.
- § Onderzoek aanwezigheid vaste verblijfplaatsen vogels (onder andere groene specht, grote bonte specht en sperwer) op plaatsen waar bomen verwijderd gaan worden.
- § Onderzoek naar het voorkomen van amfibieën en vissen (onder andere kamsalamander, knoflookpad, kleine modderkruiper, grote modderkruiper en bittervoorn) in de uiterwaarden en watergangen die met de in de uiterwaarden aanwezige wateren in verbinding staan.

De meest geschikte periodes voor het uit te voeren vervolgonderzoek zijn opgenomen in Bijlage 4.

⁴ Een goede termijn hierbij is ongeveer twee jaar voordat de uitvoering start. Dan is er nog voldoende tijd voor eventueel vervolgonderzoek en/of om ontheffingsaanvragen in te dienen. Inventarisatiegegevens moeten in ieder geval niet ouder zijn dan vijf jaar.

Verder verdient het aanbeveling te overwegen of kan worden aangesloten bij een bestaande goedgekeurde gedragscode, zoals die van de gemeente Leiden of de gemeente Tiel.

7.1.1

LOCATIE NOORDERHAVEN

- § Onderzoek naar aanwezigheid gulden sleutelbloem.
- § Onderzoek naar aanwezigheid steenmarter.
- § Onderzoek naar de aanwezigheid van vleermuizen.

7.2

VERVOLGSTAPPEN NATUURBESCHERMINGSWET EN ECOLOGISCHE HOOFDSTRUCTUUR

Voor de volgende ontwikkelingen is een NB-wetvergunning vereist:

- § De verschuiving van de geluidcontouren.
- § Aanleg van waterberging.
- § De aanleg van struinroutes.

Om een vergunning aan te kunnen vragen is eerst vervolgonderzoek vereist naar de significantie van de effecten op de Natura 2000-waarden. Voor de eerste twee ontwikkelingen zal dit in de vorm van een Passende beoordeling moeten. In het laatste geval volstaat waarschijnlijk een Verslechterings- en Verstoringstoets.

Het meest efficiënt is het om alle effecten in één onderzoek te bekijken. Het is wel raadzaam de NB-wetvergunningaanvragen apart in te dienen om te voorkomen dat er een afhankelijkheid ontstaat tussen deze projecten.

Negatieve effecten op de kenmerken en waarden van de EHS zijn afhankelijk van de verdere inrichting van de uiterwaarden. Van ruimtebeslag is sprake indien de waterberging wordt gerealiseerd of voorzieningen als wandelpaden worden aangelegd. Ook wanneer geen sprake is van ruimtebeslag kunnen kenmerken en waarden op grond van indirecte effecten worden aangetast.

In de verdere planuitwerking kan alvast rekening gehouden worden met het voorkomen van aantasting van de kenmerken en waarden van de EHS en negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen voor het Natura 2000-gebied, door bijvoorbeeld zonering en fasering van toegankelijkheid voor recreanten (zie 5.2.2). Wij bevelen aan deze maatregelen voor te leggen aan Bevoegd Gezag. Zij kan aangeven of de voorgestelde maatregelen voldoende zijn of dat er nog aanvullende maatregelen getroffen moeten worden. Dit kan vertraging in het proces van de vergunningaanvraag voorkomen.

7.3

VERDERE PLANUITWERKING

Om overtreding op verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet bij de uitvoering van de werkzaamheden te voorkomen, kan het zinvol zijn een ecologisch werkprotocol⁵ op te stellen. In dit werkprotocol wordt aangegeven in welke gebieden welke maatregelen genomen moeten worden om overtreding van de Flora- en faunawet te voorkomen en welke additionele maatregelen genomen kunnen worden om de waarde van het gebied te behouden.

⁵ Een werkprotocol is vergelijkbaar met een gedragscode, maar biedt alleen geen mogelijkheden voor vrijstellingen en ontheffingen. Het werkprotocol heeft dus géén juridische status).

Met een aantal kleine aanpassingen is het mogelijk het stedelijke karakter van het gebied een groene uitstraling te geven. Hierbij kan worden gedacht aan het plaatsen van kasten voor vleermuizen, vlinders en gierzwaluwen. De keuze voor beplanting in het gebied kan bepalend zijn voor de aanwezigheid van bijvoorbeeld insecten, vogels en grondgebonden zoogdieren.

Er is, in het kader van de ecologische hoofdstructuur, een aantal ontwikkelingsopgaven voor het gebied IJsseluiterwaarden opgesteld. Hieronder wordt een aantal opgaven genoemd, waar wellicht aan kan worden bijgedragen bij realisatie van het plangebied:

- § Het realiseren van de watercondities (vernatting, kwel) die nodig zijn voor een goede ontwikkeling van de bestaande en nieuwe natuurterreinen.
- § Het herstellen en ontwikkelen van de meest kwetsbare natuurdoeltypen: beken, broekbos, zuur bloemrijk grasland, weidevogelgrasland.
- § Het versterken en met elkaar verbinden van amfibieënpopulaties (in het bijzonder populaties van knoflookpad).
- § Het ontwikkelen van bijzondere natuurtypen van de uiterwaarden, zoals hard- en zachthoutoobossen, stroomdalgraslanden en dynamische oevers, en herstel van de waardevolle bloemrijke graslanden op de IJsseldijk.
- § Het herstellen van processen in het rivierecosysteem door aanleg van nevengeulen, vergroting van de oppervlakte moeras en het terugdringen van oeverversterking.
- § Het realiseren van grote eenheden riviernatuur met een geringe mate van menselijk ingrijpen tussen Veessen en Welsum en tussen Voorst en Brummen; het binnendijks moeras De Overmars (aan de overzijde van de IJssel) kan daarvan deel uitmaken.

HOOFDSTUK 8 Bronnen

Literatuur

- § Natuurtoets Marshaven Zuid, 2008, Grontmij Nederland bv, Zwolle.
- § Natuurtoets Fort de Pol/De Mars-Noord, 2008, Grontmij Nederland bv, Zwolle.
- § Vliegbewegingen van ganzen en zwanen in schemer en donker in de relatie tot plaatsing van windturbines op De Mars (Zutphen), 2001, Bureau Waardenburg bv, Culemborg.
- § Bestemmingsplan Marswegkwartier (3^e herziening, Zutphen) in relatie tot de Natuurbeschermingswet 1998 en de Flora- en faunawet 2002 / Beoordeling van effecten op Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel, op het IJsseldal als onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur en op beschermde soorten, 2006, Bureau Waardenburg bv, Culemborg.
- § Gebiedendocument Uiterwaarden IJssel, 2006, Ministerie van LNV, Den Haag.
- § Het waarnemen van amfibieën en reptielen, 2006, RAVON, Nijmegen.
- § Het waarnemen van zoetwatervissen, 2006, RAVON, Nijmegen.
- § Het voorspellen van het effect van snelverkeer op broedvogelpopulaties, 1992, M.J.S.M. Reijnen, G. Veenbaas, R.P.B. Foppen, DWW en IBN-DLO.
- § Haalbaarheidsonderzoek gedeeltelijke dezonering De Mars, 2008. DGMR.

Geraadpleegde personen

- § De heer Reinink, inwoner Zutphen

BIJLAGE 1

Te slopen bebouwing Noorderhaven

Verklaring:

Geel: wordt niet gesloopt.

Gearceerd: wordt gesloopt.

Niet gekleurd of gearceerd, voor zover gelegen op bedrijventerrein De Mars: reeds gesloopt.

BIJLAGE 2

Instandhoudingsdoelen Uiterwaarden IJssel

Habitattypen

H3150 Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Het betreft hier één van de zeer weinige uiterwaarden waar, naast begroeiingen met blaasjeskruid en/of fonteinkruiden, ook plaatselijk krabbenscheer wordt aangetroffen tussen de drijvende waterplanten. Het gebied Uiterwaarden IJssel levert binnen het Natura 2000-landschap rivierengebied de beste perspectieven voor uitbreiding van het habitatype meren met krabbenscheer en fonteinkruiden. Dit is van belang voor de spreiding van het habitatype over verschillende landschappen.

H3260 Beken en rivieren met waterplanten

Doel Uitbreiding oppervlakte en behoud kwaliteit beken en rivieren met waterplanten, grote fonteinkruiden (subtype B).

Toelichting Het habitatype beken en rivieren met waterplanten, grote fonteinkruiden (subtype B) is aanwezig in betrekkelijk luwe delen (zoals tussen kribvakken) tussen Zwolle en de IJsselmonding. Het habitatype komt verder alleen voor in de Biesbosch. Het gebied is van grote betekenis voor het habitatype, dat kan worden uitgebreid bij de aanleg van nevengeulen.

H3270 Slikkige rivieroevers

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Het habitatype slikkige rivieroevers komt thans over een geringe oppervlakte voor in het gebied, deels in natuurontwikkelingsgebieden. Het habitatype verkeert landelijk in een matig ongunstige staat van instandhouding. Het habitatype slikkige rivieroevers is mede van betekenis voor een aantal vogelsoorten.

*H6120 *Stroomdalgraslanden*

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Uiterwaarden IJssel is één van de gebieden die een grote bijdrage leveren voor het habitatype stroomdalgraslanden. Nederland is voor dit habitatype internationaal van zeer groot belang. Het habitatype verkeert in een zeer ongunstige staat van instandhouding. Enkele plaatsen is het habitatype stroomdalgraslanden in dit gebied goed ontwikkeld. Op een aantal plekken kan de kwaliteit worden verbeterd en zijn mogelijkheden aanwezig om de oppervlakte uit te breiden.

H6430 Ruigten en zomen

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit ruigten en zomen, moerasspirea (subtype A) en ruigten en zomen, harig wilgenroosje (subtype B), uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit ruigten en zomen, droge bosranden (subtype C).

Toelichting Het habitatype ruigten en zomen komt lokaal voor in moerassige laagten, natuurontwikkelingsgebieden en bij de IJsselmonding. Het gebied is thans vooral van betekenis voor ruigten en zomen, harig wilgenroosje (subtype B), dat in de riviermonding onder meer voorkomt in de vorm van rivierkruiskruid.

Daarnaast komen de habitattypen ruigten en zomen, moerasspirea (subtype A) en ruigten en zomen, droge bosranden (subtype C) voor. In samenhang met de verdere ontwikkeling van het habitatype H91F0 droge hardhoutooibossen kunnen begroeiingen van het habitatype ruigten en zomen, droge bosranden (subtype C) zich verder ontwikkelen, bijvoorbeeld in de omgeving van het Zalkerbos. Het gebied Uiterwaarden IJssel is één van de vijf gebieden die een bijdrage levert voor de instandhouding van dit subtype. In het Rivierengebied levert verder het gebied Gelderse Poort een bijdrage.

H6510 Glanshaver- en vossenstaarthooilanden

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Uiterwaarden IJssel herbergt enkele van de meest uitgestrekte en fraaiste voorbeelden van het habitatype glanshaver- en vossenstaarthooilanden, glanshaver (subtype A), terwijl op één locatie ook de zeldzame kievitbloemhooilanden voorkomen (glanshaver- en vossenstaarthooilanden, vossenstaart (subtype B)). Binnen het gebied bestaan vooral mogelijkheden voor uitbreiding van glanshaverhooilanden, de mogelijkheden voor uitbreiding kievitbloemhooilanden zijn meer beperkt.

*H91E0 *Vochtige alluviale bossen*

Doel Behoud oppervlakte en behoud kwaliteit vochtige alluviale bossen, zachthoutooibossen (subtype A), uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige alluviale bossen, essen-iepenbossen (subtype B).

Toelichting Het habitatype komt met name in de Duursche Waarden voor in de vorm van zachthoutooibossen (subtype A). Er wordt in dit gebied voorrang gegeven aan de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen voor stroomdalgraslanden (H6120) en glanshaver- en vossenstaarthooilanden (H6510) boven uitbreiding oppervlakte van vochtige alluviale bossen. Dit mede met het oog op foerageergebied voor ganzen. Voor vochtige alluviale bossen, essen-iepenbossen (subtype B) is uitbreiding van oppervlakte en verbetering van kwaliteit van belang voor het bereiken van een gunstige staat van instandhouding. Dit kan samen met habitatype H91F0 droge hardhoutooibossen gebeuren. Nederland is voor dit bostype van zeer groot belang. Het type komt over slechts kleine oppervlaktes voor. De Uiterwaarden IJssel is één van de beste gebieden om voor vochtige alluviale bossen, essen-iepenbossen (subtype B) uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit te realiseren.

H91F0 Droge hardhoutooibossen

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Uiterwaarden IJssel vormt één van de belangrijkste gebieden voor dit habitatype dat in een zeer ongunstige staat van instandhouding verkeert.

Uitbreiding van de oppervlakte is noodzakelijk om het type landelijk in een gunstige staat van instandhouding te brengen, bij voorkeur in aansluiting op bestaande hoger gelegen boscomplexen. Op een enkele plaats is het habitatype nu goed ontwikkeld. Op andere locaties kan het habitatype droge hardhoutooibossen over kleine oppervlaktes ontwikkeld worden vanuit aangeplant bos en vanuit fragmenten hardhoutooibos of in reliëfrijke, hoge uiterwaarden. De mogelijkheden voor uitbreiding zijn gering. De geschikte locaties, die relatief hooggelegen zijn, zijn ook de locaties geschikt voor de verdere uitbreiding van *stroomdalgraslanden (H6120). Uitbreiding kan plaatsvinden in luwe delen van de rivier, waar bosontwikkeling geen versterkte opstuwung van het water veroorzaakt.

*Habitatrichtlijn: soorten (bijlage II)**H1134 Bittervoorn*

Doel Behoud verspreiding, omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting De bijdrage van de Uiterwaarden IJssel voor deze binnen Nederland wijdverspreide soort is relatief gering.

H1145 Grote modderkruiper

Doel Uitbreiding verspreiding, omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.

Toelichting Het betreft een wijdverspreide soort, die slechts voor een beperkt deel binnen de Habitatrichtlijngebieden voorkomt. Landelijk gezien verkeert de grote modderkruiper in een matig ongunstige staat van instandhouding. In het doel op landelijk niveau is aangegeven dat het van belang is dat in het Rivierengebied meer leefgebied in de vorm van jonge verlandingsstadia in laagdynamische situaties komen. Binnen het gebied Uiterwaarden IJssel bestaan de beste mogelijkheden hiervoor benedenstrooms van Deventer.

H1149 Kleine modderkruiper

Doel Behoud verspreiding, omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting De soort verkeert landelijk in een gunstige staat van instandhouding. De soort komt in Nederland algemeen en wijd verspreid voor.

H1163 Rivierdonderpad

Doel Behoud verspreiding, omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting Het betreft een wijd verspreide soort, die slechts voor een beperkt deel binnen de Habitatrichtlijngebieden voorkomt en waarvoor het rivierengebied relatief belangrijk is.

H1166 Kamsalamander

Doel Uitbreiding verspreiding, omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.

Toelichting De kamsalamander komt lokaal in het Habitatrichtlijngebied voor in geïsoleerde populaties. Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied (inclusief verbeteren van de verbinding tussen populaties onderling en met belangrijke leefgebieden buiten het Natura 2000-gebied), is van belang voor de instandhouding van de soort.

H1337 Bever

Doel Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.

Toelichting Voor het realiseren van duurzame populaties in het rivierengebied is het van belang dat de soort zich in het IJsseldal verder weet uit te breiden. De bever zal profiteren van de uitbreiding van wilgenbossen (H91E0A) die kan plaatsvinden in luwe delen van de rivier, waar bosontwikkeling geen versterkte opstuwing van het water veroorzaakt.

*Vogelrichtlijn: broedvogels**A017 Aalscholver*

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 280 paren.

Toelichting Als broedvogel is de aalscholver in de jaren tachtig langs de IJssel verschenen. Nadat de soort medio jaren negentig een maximum leek te hebben bereikt met 222 paren geteld in 1995, lijkt de populatie zich recentelijk op een iets hoger niveau te stabiliseren: in de periode 1999-2003 gemiddeld 280 paren (maximaal 330, 2001).

De individuele kolonies blijven over het algemeen beneden de 100 paren, met de grootste kolonie in de Havikerwaard (110 paren, 2001) en de totale populatie is relatief bescheiden (in 2002 157 paren). Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud op een bescheiden niveau voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A119 Porseleinhoen

Doel Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 20 paren.

Toelichting Voor het porseleinhoen vormen de uiterwaarden van de grote rivieren van oudsher een belangrijk broedgebied voor sterk wisselende aantallen. Essentieel is de waterstand in mei – juni. Bij omvangrijke inundaties in deze periode vestigen zich enkele tientallen paren (bijv. in 1987 langs de IJssel tussen Arnhem en Zutphen ten minste 26 roepende mannetjes). In droge voorjaren worden hooguit enkele paren vastgesteld. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is uitbreiding van de populatie noodzakelijk. Het aantal paren in het doel heeft betrekking op gunstige jaren. Het gebied kan onvoldoende draagkracht leveren voor een zelfstandige sleutelpopulatie, maar kan draagt wel een bijdrage gaan leveren aan de draagkracht in de regio grote rivieren ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A122 Kwartelkoning

Doel Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 60 paren.

Toelichting De rijk gestructureerde hooilanden en ruigten in de rivieruiterwaarden vormen het belangrijkste broedgebied van de kwartelkoning in Nederland. Het afgelopen decennium vormen de uitwaarden van de IJssel daarvan het belangrijkste deelgebied (1993-1997 gemiddeld 12 en 1999-2003 42 paren, maximaal 75 in 1998). Uitbreiding en verbetering leefgebied in het rivierengebied is noodzakelijk omdat de toekomst van de grote broedpopulatie in Oost-Groningen (Oldambt) hoogst onzeker is. De soort is hier afhankelijk van de gewaskeuze in de akkerbouw. Het gebied kan voldoende draagkracht gaan leveren voor een sleutelpopulatie.

A197 Zwarte stern

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 50 paren.

Toelichting Van oudsher is de zwarte stern broedvogel langs de IJssel in kleine aantallen. De kolonies zijn bescheiden van omvang en liggen verspreid over het hele gebied. Door actief beleid ten aanzien van het aanbieden van kunstmatige nestgelegenheden zijn de aantallen het laatste decennium duidelijk toegenomen (1993-97 gemiddeld 20 paren, 1999-2003 45 paren, maximaal 63 paren in 2000). Ondanks de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is behoud van de populatie aangehouden gezien de recente toename in het gebied. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A229 Ijsvogel

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 10 paren.

Toelichting Na strenge winters kan de ijsvogel geheel afwezig zijn, maar na een reeks zachte winters komen ten minste 10 paren tot broeden (bijvoorbeeld 1995 12 paren), onder andere in wortelkluiten van omgevallen bomen in de moerasbossen. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het genoemde aantal paren heeft betrekking op gunstige jaren.

Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een zelfstandige sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio grote rivieren ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

Vogelrichtlijn: niet-broedvogels

A005 Fuut

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 220 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de fuut onder andere een functie als foerageergebied.

Sinds begin jaren tachtig is de populatie toegenomen. Behoud van de huidige situatie is voldoende. De landelijk matig ongunstige staat van instandhouding heeft vooral betrekking op de situatie in het IJsselmeergebied.

A017 Aalscholver

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 550 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de aalscholver onder andere een functie als foerageergebied en als slaappleaats. In de jaren tachtig is de populatie sterk toegenomen en daarna min of meer stabiel geworden. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A037 Kleine zwaan

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 70 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen kleine zwanen zijn van internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort onder andere een functie als foerageergebied en als slaappleaats. Het aantalsverloop vertoonde een optimum in begin jaren tachtig, daarna een afname. De draagkracht is berekend over de jaren 1999- 2003, de periode voor landelijke afname. De afname is waarschijnlijk ten dele een gevolg van een afname in de internationale populatieomvang.

A038 Wilde zwaan

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 30 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen wilde zwanen zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort onder andere een functie als foerageergebied en als slaappleaats. Het gebied Uiterwaarden IJssel levert een van de grootste bijdragen voor de soort. Alleen de slaappleaats Fochteloërveen is groter van omvang. Het aantalsverloop vertoonde een optimum rond 1985, daarna een afnemende tendens, maar wel met fluctuaties. De aantallen worden evenals bij de kleine zwaan sterk beïnvloed door inundatiefrequentie en -duur van de uiterwaarden. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.

A041 Kolgans

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 16.700 vogels (seizoensgemiddelde). Achteruitgang in omvang foerageergebied met maximaal 7% is toegestaan, ten gunste van de habitattypen H3270 slikkige rivieroever, H6120 stroomdalgraslanden, H6510 glanshaver- en vossenstaartheoïlanden, H91Eo vochtige alluviale bossen of H91Fo droge hardhoutoïbossen of de broedvogelsoorten A119 porseleinhoen of A122 kwartelkoning.

Toelichting Aantallen kolganzen zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort onder andere een functie als foerageergebied en als slaapplaats. Sinds begin jaren tachtig is de populatie sterk toegenomen. Binnen het Natura 2000-netwerk is dit het belangrijkste foerageergebied voor de kolgans. In de periode 1999/2000-2003/2004 foerageerden gemiddeld ongeveer 7,5% van de Nederlandse vogels in het gebied. In het gebied is onvoldoende ruimte aanwezig om zowel de instandhoudingsdoelstellingen voor de kolgans als voor de genoemde habitattypen of broedvogelsoorten te realiseren. Vanwege deze onverenigbaarheid wordt prioriteit gegeven aan de realisering van de instandhoudingsdoelstellingen voor vermelde habitattypen en broedvogelsoorten ten opzichte van de kolgans. Achteruitgang van de omvang van het foerageergebied is alleen toegestaan wanneer er sprake is van een directe relatie met de instandhoudingsdoelstelling van de vermelde habitattypen en broedvogelsoorten.

A043 Grauwe gans

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 2.600 vogels (seizoensgemiddelde). Achteruitgang in omvang foerageergebied met maximaal 7% is toegestaan, ten gunste van de habitattypen H3270 slikkige rivieroever, H6120 stroomdalgraslanden, H6510 glanshaver- en vossenstaartheooilanden, H91Eo vochtige alluviale bossen of H91Fo droge hardhoutoibossen of de broedvogelsoorten A119 porseleinhoen of A122 kwartelkoning.

Toelichting Aantallen grauwe ganzen zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort onder andere een functie als foerageergebied en als slaapplaats. Sinds begin jaren negentig is de populatie sterk toegenomen. Binnen het Natura 2000-netwerk is dit het vijfde foerageergebied voor grauwe ganzen. In de periode 1999/2000-2003/2004 foerageerden gemiddeld ongeveer 2,9% van de Nederlandse vogels in het gebied. In het gebied is onvoldoende ruimte aanwezig om zowel de instandhoudingsdoelstellingen voor de grauwe gans als voor de genoemde habitattypen of broedvogelsoorten te realiseren. Vanwege deze onverenigbaarheid wordt prioriteit gegeven aan de realisering van de instandhoudingsdoelstellingen voor vermelde habitattypen en broedvogelsoorten ten opzichte van de grauwe gans. Achteruitgang van de omvang van het foerageergebied is alleen toegestaan wanneer er sprake is van een directe relatie met de instandhoudingsdoelstelling van de vermelde habitattypen en broedvogelsoorten.

A050 Smient

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 8.300 vogels (seizoensgemiddelde). Afname in omvang foerageergebied met maximaal 7% is toegestaan, ten gunste van de habitattypen H3270 slikkige rivieroever, H6120 stroomdalgraslanden, H6510 glanshaver- en vossenstaartheooilanden, H91Eo vochtige alluviale bossen of H91Fo droge hardhoutoibossen of de broedvogelsoorten A119 porseleinhoen en A122 kwartelkoning.

Toelichting Aantallen smienten zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort onder andere een functie als slaapplaats en als foerageergebied. Sinds begin jaren tachtig is de populatie sterk toegenomen. Binnen het Natura 2000-netwerk is dit gebied van middelgrote betekenis. In de periode 1999/2000-2003/2004 foerageerden gemiddeld ongeveer 1,8% van de Nederlandse vogels in het gebied. In het gebied is onvoldoende ruimte aanwezig om zowel de instandhoudingsdoelstellingen voor de smient als voor de genoemde habitattypen of broedvogelsoorten te realiseren. Vanwege deze onverenigbaarheid wordt prioriteit gegeven aan de realisering van de instandhoudingsdoelstellingen voor vermelde habitattypen en broedvogelsoorten ten opzichte van de smient.

Achteruitgang van de omvang van het foerageergebied is alleen toegestaan wanneer er sprake is van een directe relatie met de instandhoudingsdoelstelling van de vermelde habitattypen en broedvogelsoorten.

A051 Krakeend

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 100 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de krakeend onder andere een functie als foerageergebied. Sinds begin jaren negentig is de populatie sterk toegenomen. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A052 Wintertaling

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 380 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de wintertaling onder andere een functie als foerageergebied. Aantallen fluctueren. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.

A053 Wilde eend

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 2.600 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de wilde eend onder andere een functie als foerageergebied. Het aantalsverloop vertoonde verhoogde waarden begin jaren tachtig, maar is verder stabiel. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A054 Pijlstaart

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 50 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de pijlstaart onder andere een functie als foerageergebied. Het aantalsverloop vertoonde een dal in de tweede helft van de jaren tachtig, aantallen zijn daarna weer toegenomen. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.

A056 Slobeend

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 90 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen slobeenden zijn van internationale betekenis. Het gebied heeft onder andere een functie als foerageergebied. In de tweede helft van de jaren tachtig is de populatiegrootte toegenomen, daarna fluctuerend. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A059 Tafeleend

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 450 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de tafeleend onder andere een functie als foerageergebied. Het gebied Uiterwaarden IJssel is één van de gebieden in Nederland die de grootste bijdrage leveren voor de tafeleend. Aantallen zijn sinds de jaren zeventig aanvankelijk toegenomen, waarschijnlijk in samenhang met herstel van de populatie driehoeksmosselen. Sinds 1995 was er sprake van een afname, net als elders in het Natura 2000-landschap rivierengebied, waarschijnlijk ten gevolge van een toename in de randmeren. Behoud van de huidige situatie is voldoende, de waarschijnlijke oorzaak van de afname is niet gelegen in dit gebied.

A061 Kuifeend

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 690 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de kuifeend onder andere een functie als foerageergebied. Aantallen zijn sinds de jaren zeventig aanvankelijk toegenomen, waarschijnlijk in samenhang met herstel van de populatie driehoeksmosselen. Vanaf 1995 was er sprake van een tijdelijke afname, net als elders in het Natura 2000-landschap rivierengebied, waarschijnlijk ten gevolge van toename in de randmeren. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.

A068 Nonnetje

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 20 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor het nonnetje onder andere een functie als foerageergebied. Aantallen zijn rond 1990 afgenomen, net als langs de Nederrijn, maar dit lijkt een gevolg van een opeenvolging van zachte winters. Behoud van de huidige situatie is voldoende, de waarschijnlijke oorzaak van de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is niet gelegen in dit gebied.

A125 Meerkoet

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 3.600 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de meerkoet onder andere een functie als foerageergebied. Het gebied Uiterwaarden IJssel is één van de gebieden in Nederland die de grootste bijdrage leveren voor de meerkoet. Het aantalsverloop vertoonde een optimum rond begin jaren tachtig en daarna een afname. Aantallen zijn sinds 1996 opnieuw afgenomen, net als elders in het Natura 2000-landschap rivierengebied, waarschijnlijk ten gevolge van toename in de randmeren. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.

A130 Scholekster

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 210 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de scholekster onder andere een functie als foerageergebied en als slaappleaats. Vanaf begin jaren tachtig is de populatie toegenomen en afgevlakt in de jaren negentig (met fluctuaties). Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien, de waarschijnlijke oorzaak van de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is niet gelegen in dit gebied.

A142 Kievit

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 3.400 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de kievit onder andere een functie als foerageergebied. Het aantalsverloop was aanvankelijk fluctuerend, maar toonde in de jaren negentig een afname. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd. Het gebied Uiterwaarden IJssel is een van de gebieden binnen het Natura 2000-netwerk die de grootste bijdrage leveren voor de kievit.

A156 Grutto

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 490 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen grutto's zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft onder andere een functie als foerageergebied en als slaappleaats. Aantallen zijn sterk fluctuerend, maar hebben een positieve tendens. Behoud van de huidige situatie is voldoende daar de oorzaak van de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding wordt veroorzaakt door ontwikkelingen in de omstandigheden voor broedvogels. Binnen het Natura 2000-netwerk leveren de gebieden Waddenzee en Uiterwaarden IJssel de grootste bijdrage.

A160 Wulp

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 230 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de wulp onder andere een functie als foerageergebied en als slaappleaats. De populatiegrootte toonde een sterke doorgaande toename. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A162 Tureluur

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 30 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de tureluur onder andere een functie als foerageergebied en als slaappleaats. Aantallen fluctueren, maar hebben een positieve trend, zowel op lange termijn als recent. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.

Complementaire doelen

De instandhoudingsdoelstellingen van het Habitatrichtlijn- en Vogelrichtlijngebied heeft mede betrekking op één of meer complementaire doelen die voor bepaalde habitattypen en/of (vogel)soorten zijn gesteld. De rechtsgrondslag voor complementaire doelen is artikel 10a, derde lid, van de Natuurbeschermingswet 1998. Het betreft ten eerste vogelsoorten (bijlage I en andere trekvogelsoorten zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn) die in zeer ongunstige staat van instandhouding verkeren. Ten tweede gaat het om habitattypen en soorten (van bijlage I of bijlage II van de Habitatrichtlijn) met een zeer ongunstige staat van instandhouding en voor habitattypen en soorten met een matig ongunstige staat van instandhouding en tevens een lage landelijke dekking en/of onvoldoende geografische spreiding. De reden dat voor complementaire doelen is gekozen, is dat daarmee binnen het netwerk van Natura 2000 een bijdrage wordt geleverd aan de realisatie van de landelijke doelen voor de betreffende habitatype(n) en (vogel)soort(en). Voor een nadere uitleg wordt verwezen naar het Natura 2000 doelendocument (paragraaf 3.3).

Voor dit gebied gelden de volgende complementaire doelen:

Complementaire doelen: habitattypen

H3150 Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Uitbreiding in het Rivierengebied behoort tot de belangrijkste landelijke opgaven voor het habitatype meren met krabbenscheer en fonteinkruiden. Het is dan ook van belang in het gehele Natura 2000-gebied locaties te benutten, waar in combinatie met rivierverruiming en/of natuurontwikkeling het habitatype ontwikkeld kan worden. Dit is tevens van belang voor de soort grote modderkruiper (H1145).

H3270 Slikkige rivieroever

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Het habitatype slikkige rivieroever is nagenoeg geheel gebonden aan het rivierengebied. Het habitatype verkeert landelijk gezien in een matig ongunstige staat van instandhouding. Uiterwaarden IJssel is een van de meest perspectiefrijkste gebieden voor uitbreiding van het habitatype. De mogelijkheden voor uitbreiding zijn vooral aanwezig in het Vogelrichtlijngebied, dit in combinatie met maatregelen ten behoeve van rivierverruiming en/of natuurontwikkeling.

H6120 *Stroomdalgraslanden

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Uitbreiding in het rivierengebied behoort tot de belangrijkste landelijke opgaven voor het habitatype stroomdalgraslanden, dat in een zeer ongunstige staat van instandhouding verkeert. Binnen het Vogelrichtlijngebied zijn relatief hooggelegen locaties geschikt.

H91E0 *Vochtige alluviale bossen

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige alluviale bossen, zachthoutoobossen (subtype A).

Toelichting Een betere verspreiding in het rivierengebied behoort tot de belangrijkste landelijke opgaven voor vochtige alluviale bossen, zachthoutoobossen (subtype A). In het gebied Uiterwaarden IJssel liggen de grootste mogelijkheden voor uitbreiding oppervlakte binnen het Vogelrichtlijngebied. Mogelijkheden voor uitbreiding oppervlakte zijn aanwezig langs nieuw te graven geulen en in stroomluwe delen (geplande natuurontwikkelingsgebieden). Uitbreiding kan plaatsvinden in luwe delen van de rivier, waar bosontwikkeling geen versterkte opstuwing van het water veroorzaakt.

H91F0 Droge hardhoutoobossen

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Uitbreiding in het rivierengebied behoort tot de belangrijkste landelijke opgaven voor het habitatype droge hardhoutoobossen, dat landelijk gezien in een zeer ongunstige staat van instandhouding verkeert. Uitbreidingsmogelijkheden zijn echter beperkt. De geschikte locaties, die relatief hooggelegen zijn, zijn ook de locaties waar verdere uitbreiding van *stroomdalgraslanden (H6120) is voorzien. Terreinen die aansluiten op bosgebieden van de hogere zandgronden hebben eveneens potentie voor ontwikkeling van het habitatype droge hardhoutoobossen. Uitbreiding kan plaatsvinden in luwe delen van de rivier, waar bosontwikkeling geen versterkte opstuwing van het water veroorzaakt.

*Complementaire doelen: soorten**H1145 Grote modderkruiper*

Doel Uitbreiding verspreiding, omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.

Toelichting Het betreft een wijdverspreide soort, die slechts voor een beperkt deel binnen de Habitatrichtlijngebieden voorkomt. Landelijk gezien verkeert de grote modderkruiper in een matig ongunstige staat van instandhouding. In het doel op landelijk niveau is aangegeven dat het van belang is dat in het Rivierengebied meer leefgebied in de vorm van jonge verlandingsstadia in laagdynamische situaties komen. Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied is mede gerelateerd aan de instandhoudingsdoelstelling voor het habitatype H3150 meren met krabbenscheer en fonteinkruiden.

H1166 Kamsalamander

Doel Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding verspreiding en populatie.

Toelichting De soort kamsalamander verkeert landelijk in een matig ongunstige staat van instandhouding. Mogelijkheden voor uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied (inclusief verbetering verbinding tussen de verschillende populaties) zijn in het Vogelrichtlijngebied aanwezig. Naast verbinding tussen populaties onderling is ook verbetering van de verbindingen met belangrijke leefgebieden buiten Natura 2000 van belang.

H1337 Bever

Doel Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.

Toelichting Voor het realiseren van duurzame populaties in het rivierengebied is het van belang dat de soort zich in het gehele IJsseldal verder weet uit te breiden.

De bever zal profiteren van de uitbreiding van wilgenbossen (H91E0A) die kan plaatsvinden in luwe delen van de rivier, waar bosontwikkeling geen versterkte opstuwung van het water veroorzaakt.

BIJLAGE 3

Kenmerken en waarden IJsselvallei

Onderstaande informatie over aanwezige waarden en kenmerken van de EHS IJssel- uiterwaarden zijn afkomstig uit het Gebiedsplan Natuur en Landschap Gelderland (2006).

De IJsseluiterwaarden zijn relatief minder vergraven dan de uiterwaarden van Rijn, Waal en Maas. Het reliëf is dan ook in veel gevallen goed ontwikkeld, met een afwisseling van stroomruggen en geulen. Dit weerspiegelt zich in de verscheidenheid van de vegetatie met plaatselijk nog goed ontwikkelde stroomdalgraslanden op de hogere delen, en moerassen en natte graslanden in de lagere delen. Met name de uiterwaarden tussen Zutphen en Deventer en Cortenoever bij Brummen hebben hoge waarden en zijn als Habitatrictlijngebied aange- wezen. De IJsseluiterwaarden bieden goede ontwikkelingskansen voor hardhoutoibos. Enkele kleine bosjes (de Gelderse toren bij Dieren, Cortenoever bij Brummen, Hezenberg bij Hattem) hebben al dit karakter en zijn daardoor zeer bijzonder. Een aantal uiterwaarden is leefgebied voor weidevogels of moerasvogels. Ook de binnendijks gelegen oude IJsselarm bij Zutphen (Overmars) is een waardevol moeras. Veel ganzen, zwanen en eenden ver- blijven 's winters in de uiterwaarden en op de open graslanden binnendijks. De uiterwaar- den zijn dan ook aangewezen als Vogelrichtlijngebied. Twee riviertrajecten kunnen op termijn uitgroeien tot grote natuurlijke eenheden: het gebied tussen Welsum en Veessen, in samenhang met de Duursche waarden aan de overzijde van de rivier, en het gebied tussen Voorst en Brummen, inclusief de Overmars.

De kernkwaliteiten van de IJsseluiterwaarden zijn de volgende:

- § De grote variatie en de hoge kwaliteit van de aanwezige natte natuurterreinen en wate- ren (beken en sprengen), die samenhangen met de toevoer van grondwater uit de Veluwe.
- § De overgangen van de droge Veluwe naar de natte flanken en naar de IJssel(vallei) waarbinnen uitwisseling van planten en dieren mogelijk is, waarbinnen abiotische processen zo veel mogelijk ongestoord verlopen, en waarbinnen de natuur zich op de gehele gradiënt ontwikkelt. In het bijzonder in de Hattemer-, Wisselse, Beekberger- en Soerense poort.
- § Het vanuit ecologisch opzicht samenhangend geheel van landgoederen en beken in de Zuidelijke IJsselvallei waarin soorten als de das, amfibieën en vleermuizen voorkomen.
- § Het goed bewaard gebleven reliëf en de daarmee samenhangende variatie en hoge kwaliteit van de natuur in de IJsseluiterwaarden. Met in deze uiterwaarden zowel gave kronkelwaarden met stroomdalgraslanden, hagen en hardhoutoibosjes, als goede kansen voor een grootschalige, weinig gestuurde natuurontwikkeling.

Er zijn een aantal ontwikkelingsopgaven voor het gebied IJsseluiterwaarden opgesteld. Dit zijn de volgende (Gebiedsplan Natuur en Landschap Gelderland 2006):

- § De ontwikkeling van de poorten van de Veluwe (Hattemer-, Wisselse, Beekberger- en Soerense poort) tot gebieden waarbinnen uitwisseling van planten en dieren mogelijk is, waarbinnen abiotische processen ongestoord verlopen, en waarbinnen de natuur zich op de gehele gradiënt kan ontwikkelen.

- § Het realiseren van de watercondities (vernatting, kwel) die nodig zijn voor een goede ontwikkeling van de bestaande en nieuwe natuurterreinen.
- § Het herstellen en ontwikkelingen van de meest kwetsbare natuurdoeltypen: beken, broekbos, zuur bloemrijk grasland, weidevogelgrasland.
- § Het ontwikkelen van ecologische verbindingzones voor vissen (model winde) en van het Apeldoorns kanaal en de Grift tot verbindingzone voor amfibieën (model kamsalamander).
- § Het versterken en met elkaar verbinden van amfibieënpopulaties (in het bijzonder de populaties van knoflooppad).
- § Het ontwikkelen van bijzondere natuurtypen van de uiterwaarden, zoals hard- en zacht-houtoibossen, stroomdalgraslanden en dynamische oevers, en herstel van de waardevolle bloemrijke graslanden op de IJsseldijk.
- § Het herstellen van processen in het rivierecosysteem door aanleg van nevengeulen, vergroting van de oppervlakte moeras en het terugdringen van oeververstening.
- § Het realiseren van grote eenheden riviernatuur met een geringe mate van menselijk ingrijpen tussen Veessen en Welsum en tussen Voorst en Brummen; het binnendijks moeras De Overmars kan daarvan deel uitmaken.

BIJLAGE 4

Geschikte periodes voor vervolgonderzoek

- § Vleermuizen: Om het gebruik van het gebied door vleermuizen exact in beeld te kunnen brengen, is een vleermuisprotocol opgesteld. Werken volgens dit protocol geeft een compleet beeld van de aanwezigheid van vleermuizen. Volgens dit protocol moet ongeveer drie maal een veldbezoek gebracht worden, waarvan twee onderzoeken in het voorjaar en een onderzoek in het najaar.
- § Steenmarter: Het onderzoek naar verblijfplaatsen van steenmarter (gebouwen) kan het gehele jaar plaatsvinden.
- § Vaatplanten: Vervolgonderzoek naar de aanwezigheid van beschermde vaatplanten moet plaatsvinden in het voorjaar of vroege zomer (mei – juli).
- § Kamsalamander en knoflookpad: Het eventuele onderzoek naar de aanwezigheid van kamsalamander en knoflookpad kan het best in de periode april - mei worden uitgevoerd.
- § Vissoorten: Eventueel noodzakelijk onderzoek naar vissoorten kan gedurende het gehele jaar plaatsvinden.
- § Vogels met vaste verblijfplaats: Het onderzoek naar vogels met een vaste verblijfplaats kan in de broedperiode plaatsvinden (globaal half maart – half juli).

BIJLAGE 5

Maatregelen om risico's te beperken

- § Beschermde vaatplanten tijdens werkzaamheden ontzien. Indien dit niet mogelijk is, dan de soort uitsteken en op een geschikte locatie herplanten. Voor verplaatsing is een ont-heffing in het kader van de Flora- en Faunwet noodzakelijk.
- § Schade aan broedvogels dient altijd voorkomen te worden. De werkzaamheden dienen minimaal buiten het broedseizoen van vogels (dus vóór half maart en na half juli) te worden gestart. Deze periode is een indicatie: sommige broedvogels hebben een afwijkende broedperiode. Er kan alleen onder voorwaarden - mits er geen broedvogels worden verstoord - in het broedseizoen worden doorgewerkt.
- § Bij grondwerkzaamheden één kant op werken, om het voor dieren mogelijk te maken de werkzaamheden te ontvluchten.
- § Het aantal werkpaden en de breedte van de paden wordt zo beperkt mogelijk gehouden, opdat zo min mogelijk hopen vernield worden en dieren zo min mogelijk geschaad worden.
- § Terreindelen die gehandhaafd blijven, worden zoveel mogelijk met rust gelaten.
- § Voor braakliggende terreinen geldt dat vestiging van nieuwe, beschermde soorten later in het traject een probleem kan gaan vormen. Van dit probleem is men zich bij het Ministerie van LNV bewust. Men is daar bezig met het opstellen van een beleidslijn Tijdelijke Natuur. Ook gaan er twee pilots van start. Inzet daarbij zal zijn om de grond-eigenaar een samenwerking te laten starten met een milieuorganisatie die bereid is om het voortouw te nemen in de communicatie over de achtergronden en de voortgang. Overleg met DLG over hoe in de huidige situatie het beste kan worden omgegaan met tijdelijke natuur, is raadzaam.
- § Vanuit de algemene zorgplicht dient tijdens de werkzaamheden continu te worden gelet op aanwezigheid van al dan niet beschermde planten en dieren. Bij aantreffen van dieren en planten moet worden voorkomen dat deze gedood of verwond c.q. onnodig aangetast (bij planten) worden. In het geval dat een ingreep toch samenvalt met de aanwezigheid van beschermde soorten, worden passende maatregelen genomen of wordt er naar een andere oplossing gezocht.